

**T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**İL MİLLİ EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA
UYGULAMALARINA İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Nermin YIKMIŞ**

**Danışman
Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU**

Bolu-2006

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Nermin YIKMIŞ'a ait İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri adlı çalışma, jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU

Üye : Yard. Doç. Dr. İlkur ÇİFCİ-TEKİNARSLAN

Üye : Yard. Doç. Dr. Kaya YILDIZ

Prof. Dr. Uğur ESER

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET
İL MİLLİ EĞİTİM YÖNETİCİLERİNİN KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINA
İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Nermin YIKMIŞ

Yüksek Lisans Tezi

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU

Mart-2006

Bu çalışmanın amacı, il milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma niteliksel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki bir ilde görev yapan 10 il milli eğitim yöneticisi oluşturmaktadır. İl milli eğitim yöneticilerinin görüşlerini belirlemek amacı ile 8 soru hazırlanmıştır. Verilerin toplanmasında niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Veriler tümevarım yoluyla analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda il milli eğitim yöneticileri kaynaştırma uygulamasının yasal düzenlemelerini yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Yöneticilerin çoğunluğu bütün engellilerin kaynaştırma uygulamasına alınması gerektiğini belirtirken, bir kısmı da sadece ortopedik engellilerin kaynaştırmaya alınması yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca, yöneticiler Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ayrı okullar yapılmasını beklerken, okul yönetiminden ve öğretmenlerden kaynaştırma uygulamasına inanmalarını beklediklerini de ifade etmişlerdir. Ailelerden beklentileri ise çocuklarının engelini kabul etmeleri yönünde olmuştur. Kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda yaşanan sorunlara ilişkin ise herhangi bir bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Yöneticiler kaynaştırma uygulamasının engelli öğrenciye, ailesine ve normal öğrencilere moral verdiğini, sınıf öğretmenine ise bireysel farklılıklara göre öğretim yapmaları yönünde yarar sağladığını ifade etmişlerdir. Müdür ve öğretmenleri kaynaştırma uygulamasına hazırlamak için hizmet içi etkinlikler düzenlendiği ve kaynaştırma uygulamasının Rehberlik Araştırma Merkezlerinin yönlendirmesiyle gerçekleştiği yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Yöneticilerin çoğu kaynaştırma başlatılacak bir okulda kaynaştırma uygulamasında görev alacak kişilerin bilgilendirilmesini önermişlerdir

ABSTRACT**THE VIEWS AND THE SUGGESTIONS OF THE DISTRICT EDUCATION DIRECTORS REGARDING THE MAINSTREAMING PRACTICES****Nermin YIKMIŞ****Master of Thesis****Special Education Major****Advisor: Asistant Professor Hasan AVCIOĞLU****March-2006**

The purpose of this study is to determine the views of the principles at provincial education upon the inclusion programme. The research group of this qualitativestudy is composed of 10 principles at provincial education. In order to find out the views of the principles of provincial education, 8 questions were prepared. The half structured interview method, which is one of the qualitative data collection methods, was used. Data were analysed by means of inductive method. After the analysis of the data, the legal regulations about inclusion programme were stated to be enough by the principles at provincial education. While most of these principles argued that all of the children with disabilities should be taken for the inclusion programme, some of the principles argued that only the children with orthopedic disability should be taken for the inclusion programme. Moreover, while the principles were expecting the Ministry of National Education to build separated schools, they also stated that they expect the principles of the schools and the teachers to believe in inclusion programme. They also expected the families of the children to accept the disability of their children. It was stated that they had no idea about the problems about the inclusion programme occurred at schools. They also stated that the inclusion programme motivated the children with disabilities, their families and the regular students; and helped teachers while they were preparing instruction according to the individual differences of the students. It was mentioned that inservice trainings were held in order to prepare the principle and the teachers of the school for the inclusion programme and the inclusion programme was conducted with the help of Guidance and Research Center (RAM). Most of the principles suggested that the staff who would take part in inclusion programme should be informed.

Dünya tatlısı çocuklarım;

Göksel ve Elif Cansel'e...

TEŞEKKÜR

Yapmış olduğum bu çalışmada emek ve destek o kadar çok ki...

Öncelikle araştırmanın planlanması ve raporlaştırılmasına kadar geçen sürede beni yönlendiren, yüreklendiren ve destek veren danışman hocam Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimimde emeğini esirgemeyen hocalarım Yard. Doç. Dr. İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN, Yard. Doç. Dr. Emine ERATAY, Yard. Doç. Dr. Yusuf CERİT'e ve Yrd. Doç. Dr. Kaya YILDIZ'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Bilgi ve deneyimleriyle her zaman yanımda olan ve desteğini asla esirgemeyen canım arkadaşım Öğr. Gör. Özlem GÖZÜN'e sonsuz teşekkür ederim.

Her yardım istediğimde asla beni geri çevirmeyen sevgili arkadaşım Araş.Gör. Sedat AKAYOĞLU'na da teşekkür ediyorum.

Hayatımın şu anına kadar sevgimizle omuz omuza pek çok güçlüğü birlikte yendiğimiz, çalışmalarım da beni yüreklendiren ve ihmal edildiğinde sabır ve sevgiyle destek olan eşim Ahmet YIKMIŞ'a; bu çalışma dolayısıyla zaman zaman yalnız bırakılmak zorunda kaldığım hayatımın anlamı çocuklarım Göksel ve Elif Cansel'e teşekkür ediyor, sevgiyle kucaklıyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
DEĞERLENDİRME KURULU VE ENSTİTÜ ONAYI	1
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İTHAF.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1. Amaçlar	9
1.2. Önem	10
1.3. Sınırlılıklar	10
1.4. Tanımlar.....	10

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Kuramsal Temeller	11
2.1.1. Kaynaştırma Nedir?	11
2.1.2. Özel Gereksinimli Öğrencileri Kaynaştırmanın Yararları	13
2.1.3. Kaynaştırma Türleri	14
2.1.4. Özel Eğitim Destek Hizmetleri	15
2.1.5. Kaynaştırma Ölçütleri	16

2.1.6. Başarılı Bir Kaynaştırma Uygulamasının Etmenleri	17
2.1.6.1. Öğretmenler	17
2.1.6.2. Normal Öğrenciler	18
2.1.6.3. Kaynaştırma Öğrencileri	18
2.1.6.4. Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri	19
2.1.6.5. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları	19
2.1.6.6. Okul Yönetimi	20
2.1.6.7. Kaynaştırma Ekibi ve İşbirliği	21
2.2. İlgili literatür	24

BÖLÜM III

YÖNTEM	28
3.1. Araştırma modeli	28
3.2. Çalışma Grubu	29
3.3. Verilerin Toplanması Süreci	29
3.4. Görüşmelerin Yapılması	30
3.5. Araştırmanın Yapıldığı Yer	31
3.6. Verileri Toplama Programı	31
3.7. Görüşmeler	32
3.8. Verilerin Analiz Edilmesi	33
3.8.1. Verilerin Dökümü	33
3.8.2. Analiz Öncesi Hazırlıklar	33
3.8.3. Verilere Sayfa Numarası Verilmesi	34
3.8.4. Kategorilerin ve Kodların Oluşturulması	34
3.8.5. Kodlanan Verilerin Dosyalanması	35
3.8.6. Temaların oluşturulması	35

BÖLÜM V

BULGULAR	37
4.1. Kaynaştırma Uygulamasının Yasal Düzenlemeleri	37

4.2. Kaynaştırma Uygulamasına Alınacak Engel Türleri	38
4.3. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Beklentiler	40
4.3.1. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin M. E. B.'dan Beklentiler	40
4.3.2. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Okul Yönetiminden Beklentiler	43
4.3.3. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Öğretmenlerden Beklentiler.....	45
4.3.4. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Ailelerden Beklentiler	46
4.4. Kaynaştırma Uygulaması Yapılan Okullarda Karşılaşılan Sorunlar	48
4.5. Kaynaştırma Uygulamasının Yararları	49
4.5.1. Kaynaştırma Uygulamasının Özel Gereksinimli Öğrencilere Yararları	49
4.5.2. Kaynaştırma Uygulamasının Normal Öğrencilere Yararları	51
4.5.3. Kaynaştırma Uygulamasının Sınıf Öğretmenine Yararları.....	52
4.5.4. Kaynaştırma Uygulamasının Ailelere Yararları	54
4.6. Müdür ve Öğretmenleri Hazırlamak İçin Düzenlenen Etkinlikler	55
4.7. Okullardaki Kaynaştırma Uygulamasının Yürütülme Şekilleri	57
4.8. Kaynaştırma Uygulaması Başlatılacak Bir Okul İçin Öneriler.....	57

BÖLÜM V

TARTIŞMA	61
----------------	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER	70
6.1. SONUÇ	70
6.2 ÖNERİLER.....	72
6.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler	72
6.2.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler.....	73
KAYNAKÇA.....	74
EKLER	82

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
TABLO- 1 İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Özellikleri	29
TABLO- 2 Görüşme Özellikleri.....	32
TABLO- 3 Yöneticilerin Yasal Düzenlemelere İlişkin Görüşleri.....	38
TABLO- 4 Yöneticilerin Engel Türüne Göre Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri.....	39
TABLO- 5 Yöneticilerin Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	41
TABLO- 6 Yöneticilerin Okul Yönetiminden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	43
TABLO- 7 Yöneticilerin Öğretmenlerden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	45
TABLO- 8 Yöneticilerin Ailelerden Beklentilerine İlişkin Görüşleri.....	47
TABLO- 9 Yöneticilerin Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	48
TABLO- 10 Yöneticilerin Kaynaştırmanın Özel Gereksinimli Öğrencilere Yararlarına İlişkin Görüşleri.....	50
TABLO- 11 Yöneticilerin Kaynaştırmanın Normal Öğrencilere Yararlarına İlişkin Görüşleri	51
TABLO- 12 Yöneticilerin Kaynaştırmanın Sınıf Öğretmenine Yararlarına İlişkin Görüşleri.....	53
TABLO- 13 Yöneticilerin Kaynaştırmanın Ailelere Yararlarına İlişkin Görüşleri.....	54
TABLO- 14 Yöneticilerin Müdür ve Öğretmenleri Hazırlamak İçin Düzenlenen Etkinliklere İlişkin Görüşleri.....	56
TABLO-15 Yöneticilerin Kaynaştırma Uygulamasının Yürütülme Şekillerine İlişkin Görüşleri.....	57
TABLO-16 Yöneticilerin Kaynaştırma Uygulaması Başlatılacak Bir Okul İçin Önerileri.....	58

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi toplumların temel koşullarından biridir. Özel gereksinimli çocuklara özel eğitim verilmeksizin eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak mümkün görülmemektedir (Kırcaali-iftar, 1998). Dolayısıyla eğitimde fırsat eşitliği özel gereksinimli çocuklara gereksinimlerine dayalı eğitim hizmeti verme yoluyla sağlanmaktadır. Özel eğitim, 30.05.1997 tarihli ve 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır.

Özel gereksinimli çocuklara eğitim hizmeti verilen ortamlar çeşitlilik göstermektedir. Bunlar; hastane okulları, eve dayalı eğitim, yatılı özel eğitim okulu, gündüzlü özel eğitim okulu, normal okul içinde özel eğitim sınıfı, normal okul içinde normal sınıflar (kaynaştırma) olarak gruplara ayrılmıştır (Salend,1998).

Özel gereksinimli çocukların eğitimi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı önerilmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim ortamında çocuğun normal yaşlılarıyla bir arada bulunması ile gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanması hedeflenmektedir. Diğer bir deyişle en az kısıtlayıcılık kaynaştırmayı işaret etmektedir (Kırcaali- İftar, 1998; Salend, 1998).

Kaynaştırmanın yeni bir fikir olmadığı, dolayısıyla 1960’ların sonlarında söz edilmeye başlandığı (Jenkinson,1996; Thomas ve diğerleri, 1997) ve kaynaştırma uygulamalarına son zamanlarda özel eğitimle birlikte önem verildiği görülmektedir. Önceden özel gereksinimli bireyleri yatılı ya da gündüzlü özel eğitim okullarına ve özel eğitim sınıflarına yerleştirmek savunulurken daha sonra bu tür uygulamaların bireyin

sosyalleşmesini engellediği ve topluma uyumunu zorlaştırdığı kanısına varılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin okul öncesi eğitim döneminden itibaren normal çocuklarıyla aynı ortamda yer almaları, onların topluma uyumunu kolaylaştıracak ve sosyalleşmelerini sağlayacaktır (Metin, 1997).

Özel eğitimde, öğrencinin gereksinimine dayalı olarak en iyi eğitimin verilmesi kaynaştırma uygulaması yoluyla sağlanmaktadır (Öncül, 2003). Kaynaştırma, gerektiğinde sınıf öğretmene ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile, engelli öğrencinin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir (Kırcaali- İftar, 1998; Batu, 2002). Normal ve özel gereksinimli çocukların bir arada buldukları eğitim ortamlarını tanımlayan kaynaştırma farklı öğrencileri yeteneklerine göre ayırmanın yerine, aynı sınıfta bulunmalarını sağlamakta ve onları gereksinimleriyle tanışmaya teşvik etmektedir. Dolayısıyla kaynaştırma sınıflarında normal ve özel gereksinimli çocuklar aynı sınıfta hep birlikte öğrenirler. Bundan yola çıkarak kaynaştırma uygun koşullarda uygulandığında özel gereksinimli öğrencilerin rahatlıkla yerleştirilebileceği ve gereksinimlerin karşılanabileceği bir yerleştirme biçimi olarak düşünülebilir.

Kaynaştırma uygulamalarının bazı dayanakları bulunmaktadır. Bu dayanaklardan biri de yasal dayanaklardır. Amerika’da 1986 kongrede özel gereksinimli çocuklar ile akranlarının bir araya getirilmelerinin yaygınlaştırılması ilkesi öne sürülmüştür. Ayrıca özel gereksinimli çocuklar için en az kısıtlayıcı ortam kavramının getirildiği PL 94-142 yasası çıkarılmıştır (Salend, 1998). Bu yasa ile özel gereksinimli çocukların eğitim programları ve eğitim yerleri belirlenmiştir (Gottlieb ve Yona, 1996). Bu yasayla birlikte özel gereksinimli çocuklara ilgili hizmetler sunulmaya başlanmıştır. Dolayısıyla her tür ve derecedeki özürli çocuğa devlet tarafından eğitim verilmesi zorunlu hale getirilmiştir.

Türkiye’de yürürlükten kaldırılmış olan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’nda kaynaştırma ile ilgili sadece bir madde yer almamışken, 30.07.1997 tarihli 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de kaynaştırmanın gereği vurgulanmış olup 12 maddesinde “Özel eğitim gerektiren

bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür.” kararı yer almaktadır. Ayrıca bu kararnameye dayalı olarak çıkarılan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kaynaştırmayı; özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okulöncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamaları olarak ifade etmektedir.

Kaynaştırma uygulamasının sadece yasalarla desteklenmesi yeterli olmamaktadır (Öncül, 2003). Bu uygulamanın tam ve doğru bir şekilde yürütülebilmesi için bazı etmenlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öğretmenler ve okul personeli, veliler, kaynaştırma öğrencileri, normal sınıf öğrencileri, fiziksel düzenlemeler ve bireyselleştirilmiş eğitim programları, okul yönetimi ve üst düzey yöneticileri, bu etmenler arasında yer almaktadır. Bu etmenler aşağıda ele alınmaktadır.

Kaynaştırma uygulamasının başarılı olmasındaki etmenlerden biri öğretmenlerdir. Kaynaştırma uygulamasında görev alan öğretmenlerin kaynaştırma konusunda bilgili, becerili, istekli ve özel gereksinimli öğrenciyi kabul edici bir tutum içinde olmaları gerekmektedir (Ataman, 2002). Yapılan araştırmaların birçoğunda, normal eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin olumsuz tutumlar sergiledikleri görülmektedir (Gallagher, 1985). Oysa, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrenciye karşı olumlu ve kabul eder bir tutum sergilemesi, hem kendisi, hem normal öğrenciler hem de özel gereksinimli öğrenciler açısından, çok büyük önem taşımaktadır. Kaynaştırma sınıflarında görev yapan öğretmenler farklı öğrenciler için farklı etkinlikler sağlamaya dönük olmalıdır. Örneğin verdikleri ev ödevleri sınıftaki tüm çocukların gereksinimlerine uygun olmalıdır.

Kaynaştırma uygulamasının başarılı olmasına katkı sağlayan etmenlerden bir diğeri ise kaynaştırma sınıfındaki normal ve özel gereksinimli öğrencilerdir. Kaynaştırma uygulamasına ilişkin en iyi sonuçlardan birisi, normal öğrencilerin özel gereksinimli öğrencileri kabullenmiş olmalarıdır (Batu, 2000; York ve diğerleri, 1992).

Özel gereksinimli öğrencilere normal akranlarıyla etkileşim kurma ve onlar tarafından kabul görme fırsatı vermek kaynaştırmanın amaçlarından biri olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu amacın gerçekleştirilebilmesi için sınıf öğretmenin normal öğrencileri, sınıflarında bir kaynaştırma öğrencisinin yer alacağı konusunda bilgilendirmesi gerekmektedir (Allan ve Sproul, 1985; Lewis ve Doorlag, 1987). Normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencisine sınıf içinde ve dışında yardımcı olması konusunda göz önünde bulundurulması gereken nokta, görevlendirilecek öğrencilerin gönüllü olmalarıdır (Öncül, 2003).

Özel gereksinimli çocuğun kaynaştırma programına katılması kararlaştırılırken, sınıf kurallarına uyabilme, arkadaşlarıyla olumlu etkileşimde bulunabilme ve sınıfın düzeyine uygun davranma gibi birtakım akademik ve sosyal davranışlar önkoşul olma özelliği göstermektedir. Özel gereksinimli öğrencinin bu özelliklere uygun davranması kaynaştırma sınıfında yer almasını ve kabul görmesini kolaylaştırabilmektedir (Dean ve Jenifer, 1987). Bunun tersi olarak özel gereksinimli öğrencilerin sosyalleşmedeki yaşantı eksiklikleri kaynaştırma ortamında kabul görememesinin en önemli nedenlerinden biri olarak görülmektedir (Lewis ve Doorlag, 1987). Kaynaştırma öncesinde özel gereksinimli öğrencinin sosyalleşmesine hizmet edecek etkinliklerin düzenlenmesi, bu eksikliklerin giderilmesine katkı sağlayabilecektir.

Kaynaştırmaya hazırlık çalışmaları, kaynaştırmayı başarıya ulaştıracak diğer bir unsur olarak görülmektedir. Normal sınıf öğretmenleri gibi normal öğrencilerin ve özel gereksinimli öğrencilerin de bilgilendirilmesi kaynaştırma uygulamalarının başarısını artıracaktır. Kaynaştırmada görev alacak öğretmenlerin bilgi, beceri ve tutumlarına ilişkin hizmet içi etkinlikler düzenlemenin yanı sıra özel gereksinimli ve normal çocukları da kaynaştırma öncesi bilgilendirme etkinlikleri yapılabilir. Özel gereksinimli öğrencileri kaynaştırmaya hazırlamak için normal sınıfta becerilerin kazandırılması, sosyal beceri öğretimi gibi çalışmalar düzenlenebilir. Kaynaştırma öncesinde normal çocuklar sınıflarına katılacak olan özel gereksinimli çocuğun yaşı, cinsiyeti, fiziksel görünümü, zorluk yaşadığı alanlar, yardıma gereksinim duyduğu alanlar hakkında bilgilendirilir (Kırcaali- İftar, 1998; Batu 2002).

Kaynaştırma uygulamasının başarıyla gerçekleştirilebilmesi için eğitim programlarının bireyselleştirilmesi oldukça önem taşımaktadır. Bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlandığında ya da var olan program bireyselleştirildiğinde, özel gereksinimli öğrencinin öğrenmesi gereken beceri ya da kavramı daha çabuk ve etkili bir şekilde öğrenmesi sağlanmış olacaktır (Öncül, 2003). Sınıf öğretmenin sınıfındaki özel gereksinimli öğrencisine yönelik eğitim programını bireyselleştirebilmesi için öncelikle öğrencinin performans düzeyini belirlemesi gereklidir (Batu, 2002). Performans düzeyinin belirlenmesi özel gereksinimli öğrencinin kaynaştırıldığı sınıfla ilgili okuma, yazma, matematik ve müzik gibi bütün alanlardaki işlevde bulunma düzeyinin belirlenmesidir (Kırcaali-İftar, 1998). Kaynaştırma sınıfındaki özel gereksinimli öğrenci bu alanların hepsinde sınıf düzeyinin altında olabileceği gibi, sadece bazı alanlarda sınıf düzeyinin altında olabilmektedir. Öğrencinin sınıf düzeyinden geri olduğu alanların belirlenmesi ve öğrencinin gereksinimlerine yönelik diğer bir deyişle işlevsel olarak en çok kullanabileceği amaçları belirlemek oldukça önemlidir (Kırcaali-iftar, 1998; Batu, 2002). Amaçların belirlenmesini öğretim planlarının yapılması ve hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılacağı izlemektedir. En son aşamada ise değerlendirmeye yer verilmektedir. Değerlendirmede, programda yer verilen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığı, programı iyileştirmek için neler yapılabileceği belirlenir (Akçamete, 1997).

Kaynaştırma uygulamasının yapılacağı fiziksel ortam da kaynaştırmanın başarısına katkıda bulunan diğer önemli bir etmendir. Fiziksel ortam, sınıf ve sınıfta bulunan masa, sıra pano tahta, bilgisayar, kitaplık dolap gibi eşyalardan oluşmaktadır. Lewis ve Doorlag (1987) fiziksel ortamın düzenlenmesinin öğrenci davranışları üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu ifade etmektedir. Önemli olarak görülen noktalardan biri, sınıfta fiziksel ortamın elverdiği ve öğretmenin ilgilenebileceği sayıda, diğer bir deyişle 25-30 öğrenci bulunmasıdır (Allan ve Sproul, 1985). Ayrıca bir sınıfta sadece bir özel gereksinimli öğrencinin kaynaştırılması ilke olarak kabul edilmektedir. Bu sayıyı artırılması sınıf öğretmenine daha fazla yük getirmektedir.

Mandell ve Strain (1978) yaptıkları araştırmada, sınıfında fazla sayıda öğrenci olan öğretmenlere göre az sayıda öğrencisi olan öğretmenlerin kaynaştırmaya karşı daha

olumlu tutum içinde oldukları sonucuna varmışlardır. Batu ise (2000) yaptığı çalışmada, kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıfta derse giren öğretmenlerin, sınıflarında bir veya en fazla iki kaynaştırma öğrencisi bulunması durumunda başarılı olabileceklerini ifade ettiklerini belirtmiştir.

Etkili sınıf yönetimi tekniklerinin kullanılması kaynaştırmayı başarıya ulaştıran etmenler arasında yer almaktadır. Etkili sınıf yönetimi öğeleri; sınıf kurallarının öğretilmesi, davranışların değiştirilmesi, eğitim ortamlarının çekici kılınması şeklinde sıralanmaktadır (Kırcaali-İftar, 1998). Özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğretmenler tarafından özel öğretim yöntemleri kullanılır. Bir derste, tüm sınıfı aynı etkinliğe katma yerine öğrenciler küçük gruplara ayrılır, farklı öğrenme merkezlerinde toplanır ve bireysel olarak etkinlik yapılır.

Aileler de kaynaştırmayı başarıya ulaştıran etmenler arasında önemli bir yere sahip olmaktadır. Özel gereksinimli ve normal çocuğa sahip anne babalar kaynaştırma ekibinde ve sürecinde yer alan bireylerdir. Çocuğun yaşamında ve kişiliğinin gelişiminde önemli bir yere sahip olan anne- babanın özel gereksinimli çocukların kaynaştırılmasıyla ilgili görüşleri kaynaştırmanın başarısını önemli ölçüde etkilemektedir (Baykoç-Dönmez, 1998).

Kaynaştırmanın uygulanacağı sınıftaki normal ve özel gereksinimli çocukların aileleri kaynaştırmanın uygulanması hakkında bilgilendirilmeli ve her iki gruptaki ailenin de endişe ve kaygılarının gereksiz olduğu anlatılmaya çalışılmalıdır. Uygulamalar devam ederken hem özel gereksinimli hem de normal çocukların aileleri için iletişim ve kaynaşmayı sağlayabilecek etkinlikler düzenlenmelidir. Çünkü özel gereksinimli öğrencilerin anne babalarının okulla işbirliği içerisinde olmaları kaynaştırmanın başarılı olabilmesi için önemli görülmektedir. Kaynaştırma uygulamalarında hem normal çocuk anne-babaları hem de özel gereksinimli çocuk anne-babalarını uygulama hakkında aydınlatmak, onların görüşlerini almak ve gerekiyorsa uygulamanın başarılı olan yönleri hakkında somut örnekler sunmak ailelerin kaynaştırmayı ve kaynaştırma öğrencisini kabulünde oldukça önemlidir (Darıca, 1992).

Bazı aileler, çocuklarının kaynaştırılması için çok istekli olabilirken, diğer aileler kaynaştırma konusunda çeşitli kaygılarından dolayı istekli olmayabilirler (Batu, 2000). Uygun şekilde yönlendirildiklerinde aileler, kaynaştırma uygulamasında öğretmenin en iyi destekçileri olabilirken, ailenin kaynaştırmanın yararına inanmaması durumunda, öğretmenin aileden yardım alma olasılığı düşecektir. Normal öğrencilerin ailelerinin de kaynaştırma sınıfındaki özel gereksinimli öğrencileri kabul eder bir tutumda olmaları önemlidir. Bu nedenle normal öğrencilerin ailelerine yönelik kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri düzenlenmesi gerekli görülmektedir (Salend,1998).

Hem özel gereksinimli hem de normal çocuğa sahip bulunan ailelere yönelik bilgilendirme çalışmalarının ve seminerlerin yapılması, deneyimli kişilerin toplantılara çağrılarak deneyimlerini paylaşmaları başarılı bir kaynaştırma uygulaması için önemli etkinlikler arasında yer almaktadır (Öncül, 2003).

Kaynaştırmanın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için diğer bir önemli etmen de eğitim yönetimidir. Türkiye’de eğitim yönetimi, Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Yönetimi, İl milli eğitim Yönetimi ve Okul Yönetimine doğru hiyerarşik bir sıra izlemektedir.

Okul yönetiminin kaynaştırmanın önemine ve gerekliliğine inanması, kaynaştırma uygulamasının başarısının artmasına katkı sağlayacaktır. Yani; öğretmenlerin, normal öğrencilerin ve diğer personelin kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumunun olumlu olma olasılığı artacaktır (Öncül 2003). Ayrıca, okulu yönetenlerin özel eğitim ekibiyle işbirliğinde bulunması diğer öğretmenlere ve okul personeline model olacak ve onların olumlu yönde etkilenmelerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca okul yönetiminin okulda görev yapan öğretmenleri birbirlerine yardım etmeleri konusunda teşvik etmesi ve işbirliği içinde çalışanları ödüllendirmesi, bireyler arası işbirliğinin ortaya çıkmasını ve buna bağlı olarak okul içinde paylaşımcı ortam oluşmasını sağlayacaktır (Batu, 2002).

Kaynaştırma sınıfı bulunan okullar da dahil olmak üzere tüm okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim okulları il milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak çalışmaktadır. Dolayısıyla bu okullarda verilmekte olan eğitim hizmetleri ile ilgili kararların alınması, kararların uygulanmasının planlanması, personel arasında eşgüdümün sağlanması ve değerlendirmenin yapılmasında il milli eğitim yöneticilerinin rolleri bulunmaktadır (Özsoy, 1987). Bu durum özel gereksinimli çocuklara verilmekte olan eğitim hizmetleri içinde geçerlidir. Örneğin: Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 7. maddesinde özel eğitim gerektiren bireylerin başvuracakları kurumlar arasında milli eğitim müdürlüklerini gösterilmekten, 17. maddesinde “Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerini düzenlemek, koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, izlemek ve değerlendirmek üzere her ilde milli eğitim müdürlüğüne bağlı olarak il milli eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü başkanlığında özel eğitim rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri birimi kurulur” denilmektedir.

İl milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırmanın gerekliliğine inanması, kaynaştırmanın planlanması, yürütülmesi, eşgüdümün sağlanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde oldukça etkili olacaktır. Örneğin, il düzeyinde öğretmenlerin kaynaştırma konusunda bilgilendirme çalışmalarının yapılmasında, kaynaştırma sınıfları bulunan okullara kaynak ve araç gereç sağlanmasında, gerekli yeterlikleri taşıyan öğretmenlerin ataması yapılmasında ve destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanmasında etkili olacaktır.

Türkiye’de genel eğitim sistemi içinde yer alan kaynaştırma uygulaması ile ilgili çeşitli araştırmalara rastlanmasına rağmen (Uysal, 2004; Uysal, 1997; Batu, 2000; Metin, 1997), il milli eğitim yöneticilerinin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasıyla ilgili görüşlerinin alındığı araştırmaya rastlanamamıştır. Dolayısıyla bir ilin milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin alınması gerektiği düşünülerek yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla milli eğitim il yöneticilerinin derinlemesine görüşlerinin alınması planlanmıştır.

1.1. Amaçlar

Bu araştırmanın amacı, Batı Karadeniz Bölgesi'nde bir ilde, il milli eğitim yöneticilerinin kendi illerindeki kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin alınmasıdır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

İl milli eğitim yöneticilerinin;

1. Kaynaştırma ile ilgili yasal düzenlemelerin yeterliliğine ilişkin, görüşleri nelerdir?
2. Hangi özür türüne sahip öğrencilerin kaynaştırmaya alınması gerektiğine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Kaynaştırmanın etkili bir şekilde yürütülmesi için;
 - a. Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütünden,
 - b. Okul yönetiminden,
 - c. Sınıf öğretmeninden,
 - d. Ailelerden beklentileri nelerdir?
4. Kaynaştırma uygulamasına yer verilen okullarda karşılaşılan problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Kaynaştırma uygulamasının;
 - a. Özel gereksinimli öğrenciye,
 - b. Normal öğrencilere,
 - c. Sınıf öğretmenine,
 - d. Ailelere yararları ile ilgili görüşleri nelerdir?
6. İl milli eğitim müdürlüğünün öğretmen ve yöneticileri kaynaştırmaya hazırlama amaçlı düzenlediği seminer ve kurslara ilişkin görüşleri nelerdir?
7. İlde kaynaştırma uygulamalarının nasıl yürütüldüğüne ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Kaynaştırma uygulaması başlatılan okullara verebilecekleri öneriler nelerdir?

1.2. Önem

Kaynaştırma uygulamaları son yıllarda artarak önem kazanmaya devam etmektedir. Kaynaştırma uygulaması ile ilgili görüşlerin alındığı araştırmalar, özel gereksinimli öğrencilerin aileleri ve kaynaştırma sınıfında yer alan öğrencilerin bulunduğu sınıftaki öğretmenlerin, özel gereksinimli çocuğun anne babasının görüşlerini içermektedir. Kaynaştırmanın başarısını etkileyen önemli etmenlerden birisi de eğitim sisteminde yer alan yöneticilerin görüşleridir. Çünkü okullarda uygulanan kaynaştırma uygulamasına her milli eğitim sisteminin her aşamasındaki yöneticilerin yaklaşımının olumlu olması kaynaştırmanın sağlıklı ve uygun bir şekilde uygulanmasına yol açabilecekken, olumsuz yaklaşımları kaynaştırmanın sağlıklı ve uygun bir şekilde uygulanamamasına yol açabilecektir. İl milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin alındığı araştırmalara rastlanmamıştır. Bundan dolayı bu araştırmanın alan yazına bu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada bir ilin il milli eğitim yöneticilerinin hepsi araştırma kapsamına alınmıştır. Bilindiği gibi kaynaştırmanın başarılı olmasında yöneticiler önemli bir etmendir. Bu nedenle milli eğitim yöneticilerinin görüşlerinin alınması ve bilinmesi önemlidir. Ayrıca özel eğitim politikalarının oluşturulmasında il milli eğitim yöneticilerinin rolü bulunmaktadır. Dolayısıyla onların görüşlerinin bilinmesi oluşturulacak olan özel eğitim politikalarının nasıl olması gerektiğine fikir verebilir.

1.3. Sınırlılıklar

1. Araştırma sadece bir ilin il milli eğitim yöneticileri ile sınırlıdır. Dolayısıyla araştırma sadece gönüllü olarak katılan on yöneticiden alınan görüşlerle sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

1. İl milli eğitim Yöneticisi: bir ilde bulunan milli eğitim müdürü, milli eğitim müdür yardımcısı ve şube müdürlerinden oluşur.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde kaynaştırma uygulaması, kaynaştırma türleri, özel eğitim destek hizmetleri, kaynaştırmanın yararları, kaynaştırmayı başarıya ulaştıran etmenler ile ilgili kuramsal açıklamalara, kaynaştırma uygulamalarına yönelik olarak yöneticilerin tutum ve görüşlerini inceleyen araştırmalara yer yer almaktadır.

2.1. Kuramsal Temeller

Özel gereksinimli bireylerin kabulü ve topluma kaynaştırılmalarında, onlara yönelik hizmetlerin nicelik ve nitelik olarak geliştirilmesinde, toplumun bu bireylere yönelik tutumları önemli rol oynamaktadır. Özel gereksinimli bireylerin ayrı kurumlarda bakım ve eğitim görmeleri yerine günümüzde, toplumun birer üyesi olarak, diğer bireylerle aynı haklara sahip oldukları ve onlarla bir arada yaşamalarının gerekliliği anlayışı kabul görmektedir.

Ayrı eğitim ortamları özel gereksinimli öğrencilerin toplumdan uzak kalmalarına ve normal akranları ile beraberliklerinde uyum güçlüğü çekmelerine neden olması, bu çocukların normal akranları ile birlikte ama bazı teknikler uygulanarak eğitim görmeleri gerektiği fikrini ortaya çıkarmıştır. Böylece bu çocukların eğitimlerinde "Kaynaştırma Eğitimi" uygulaması gündeme gelmiştir.

2.1.1. Kaynaştırma Nedir?

Kaynaştırma; farklı öğrencileri kabiliyetlerine göre ayırmanın yerine, aynı sınıfta tutan eğitim yöntemidir. Terim olarak ilk kez 1960'ların sonlarında kullanılan kaynaştırma, yeterli ve yetersiz çocukların bir arada buldukları sınıfları tanımlar (Jenkinson,1996).

Kaynaştırma son yıllarda eğitimle ve özellikle de özel eğitimle ilgili olarak en fazla kullanılan terimlerin başında gelmektedir. Ancak kaynaştırma teriminin sıklıkla kullanılması, anlamının bilinerek doğru yerlerde kullanılması anlamına gelmemektedir.

Kaynaştırma kavramının çeşitli tanımlarına rastlanmaktadır. Bir tanıma göre kaynaştırma eğitsel bir kavramdır ve özel gereksinimli çocukların uygun öğretim desteğiyle normal eğitim sınıflarına yerleştirilmesi uygulamasıdır (Osborne ve Mattia, 1994).

Kaynaştırma, "Gerektiğinde özel gereksinimli öğrenciye ve/veya sınıf öğretmenine destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile, özel gereksinimli öğrencinin normal eğitim ortamında eğitilmesidir." (Kırcaali-İftar, 1992) şeklinde tanımlanmaktadır.

Bir başka tanıma göre kaynaştırma; özellikleri uygun olan özel gereksinimli bireylerin bireysel eğitim programları çerçevesinde, normal ve özel eğitim personelinin sorumluluğu altında; eğitimsel, sosyal ve süre olarak normal yaşlılarıyla bütünleştirilmeleridir (Sucuoğlu, 1996).

Özel gereksinimli çocukları ayrı özel eğitim ortamları yerine kaynaştırmaya yerleştirmesini ön plana çıkaran bir takım varsayımlar bulunmaktadır. Kırcaali- İftar (1998)' a göre bu varsayımlar;

1. Özel gereksinimli çocukları normal yaşlılarından ayırmak insan haklarına aykırı görülmektedir,
2. Ayrı ortamlarda verilen özel eğitim hizmetleri özel gereksinimli öğrencilerin toplumsal yaşama uyumunu zorlaştırmaktadır.
3. Bazı özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel gereksinimleri normal eğitim ortamlarında ayrı eğitim ortamlarına göre daha iyi karşılanabilir,

Genel eğitim ile özel eğitim arasında büyük farklılıklar yoktur; Öğretim yöntemlerinin çoğu tüm öğrencilerin eğitiminde kullanılabilir şeklinde sıralanmaktadır.

2.1.2. Özel Gereksinimli Öğrencileri Kaynaştırmanın Yararları

Özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitimin bir parçası olmalarının birçok yararları vardır. Özel gereksinimli öğrenciler akranlarıyla birlikte kalmakta; okuldaki normal etkinliklerden ayrılmamaktadır. Etiketlenme vurgulanmamaktadır. Öğrenciler sınıftan özel yardım için ayrılmaktadır. Kaynak oda hizmetleri özel eğitime eklenen damgayı azaltmaya yardımcı olmaktadır, çünkü kaynak öğretmenler birçok farklı özel ihtiyaç türündeki öğrencilere hizmet etmektedirler. Ek olarak araştırmalar özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma sınıflarındaki akademik başarılarını arttırabildiklerini göstermektedir. Genel eğitim programları bireyselleştirildiğinde ve destek sadece özel gereksinimli öğrencilere değil onların öğretmenlerine de sağlandığında başarı daha muhtemel olmaktadır (Leinhardt ve Pally,1982; Madden ve Slavin,1983; Schulte ve diğerleri,1990).

Özel gereksinimli akranlarıyla bir arada bulunmak normal öğrencileri için yararlıdır. Kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilerin kendilerinden farklı olanlar hakkında öğrendiklerini ve bu farklılıkların önemsiz olduğunu öğrenme fırsatı yakaladıklarını göstermektedir (Kırcaali- İftar, 1998).

Öğretmenler ve uzmanlar da aynı zamanda özel gereksinimli öğrencilerin normal eğitim sınıflarında eğitilmelerinden kazanımlar elde etmektedirler. Özel eğitimciler daha çok öğrenciye hizmet verebilirler. Özel sınıflar genellikle 10 ile 15 öğrenciyi kapsarken kaynak programlar 20 ile 30 öğrenciye hizmet verebilirler. Aynı zamanda uzmanlar da özel gereksinimli öğrencilere yoğunlaşabilirler ve genel eğitim sınıflarındaki çabalarını tekrarlamak zorunda kalmazlar. Kaynaştırma sınıfında çalışan genel eğitim öğretmenleri de diğer meslek elemanları ile işbirliğinden yarar sağlarlar. Uzmanlar özel gereksinimli öğrencilere bireyselleştirilmiş yardım sağlarlarken kaynaştırma sınıflarına yerleştirilen öğrencilerin gereksinimlerini karşılamada öğretmene yardımcı olurlar.

Kaynaştırma sürecinde çeşitli nedenlerden dolayı zorluklar meydana gelebilir. Özel gereksinimli öğrenciler ile çok az deneyimi olan normal eğitim öğretmenleri

kaynaştırma için gönülsüz olabilirler. Hem normal hem özel gereksinimli öğrenciler ve onların anne babaları endişeli olabilir. Bu problemler ekonomik ve personel kaynakları azaltıldığında daha kötü duruma gelirler; özel gereksinimli öğrenciler için daha az hizmet ve öğretmenler için daha az yardım olabilir. Genel eğitim öğretmenleri özel gereksinimli öğrencilerle ilgilenmek konusunda becerili olduğunda bu zorluklar en aza indirilir (Lewis ve Doorlag, 1999).

2.1.3. Kaynaştırma Türleri

Kaynaştırma özel gereksinimli öğrencilerin bireysel gereksinimlerine göre farklılık göstermektedir. Normal sınıf etkinliklerine katılan özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma zamanı öğrenciden öğrenciye değişir. Bazı özel gereksinimli öğrenciler tam zamanlı kaynaştırmaya yerleştirilebilirken, bazıları için sadece okul gününün bir kısmını kapsayan yarım zamanlı kaynaştırmaya yerleştirilmektedir. Bununla birlikte kaynaştırmada öğrencilerin katıldığı etkinlikler de farklılık gösterebilir. Bazıları a sosyal bir temelde normal akranlarla birbirlerini etkilerler, diğerleri ise hem sosyal etkinliklere hem de sınıf eğitimine dahil edilirler. Bu öğrencilerin, birçoğu normal eğitim programına katılırken, bir kısmı da sadece belirlenen etkinlikler için kaynaştırılır (Lewis ve Doorlag, 1999).

Özel gereksinimli çocuklar için genel eğitim sınıflarında üç tür program uygulanmaktadır:

1. Öğretmenlere danışmanlık yapılarak
2. Sınıfta özel eğitim uzmanı tarafından öğretim yapılarak
3. Kaynak oda desteği sağlanılarak (Lewis ve Doorlag, 1999).

Özel gereksinimli birey için uygulanmaya başlanan kaynaştırmanın dayandığı bazı ilkeler bulunmaktadır (Conrad, 1997). Bu ilkeler; a) bütün öğrenciler, uygun ya da kendi performansı göz önüne alınarak konulan eğitim amaçlarında başarıya ulaşabilir ve istenilen bilgiyi öğrenebilir, b) kaynaştırma destek programlarına yer verilerek yapılan bir öğretimde öğrenciler, öğretilmesi hedeflenen bilgileri kazanabilir, c) öğrenci, ağır ve uzun süreli yetersizliğe sahip olsa da erken tanılanma, kendisi için uygun

bireyselleştirilmiş eğitim programı ve sınıf uyarlamaları ile eğitimde istenilen hedefe ulaşabilir.

Bu ilkelerden yola çıkarak kaynaştırmanın özel gereksinimli öğrenciler için eğitsel bir yerleştirme yeri olmaktan çok, öğrencinin gereksinimlerinin karşılanacağı ve bu amaca yönelik olarak düzenlenecek ortam olarak görülmesi gerekmektedir (Akt. Yıkılmış, Çifci ve Akbaba-Altun, 2001).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise (Madde70-71) kaynaştırma uygulamaları tam zamanlı ve yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları olarak ikiye ayrılmıştır (MEB, 2000).

2.1.4. Özel Eğitim Destek Hizmetleri

Destek hizmet denildiğinde, iki ya da daha fazla bireyin bir arada çalışması söz konusu olmaktadır. Bir projenin tamamlanması, bir amacın gerçekleştirilmesi, bir ürün ortaya çıkarmak ya da bir probleme çözüm bulmak için bir arada çalışmak, destek hizmetler sınırları içerisinde gerçekleşebilir (Meyen, ve diğerleri, 1996). Bireyler bir arada çalışırken aynı amaca yönelik çalışma yaparlar ve her bir katılımcının eşit katılımı beklenir. Okullarda bir arada çalışma, öğretmenlerin birlikte plan hazırlamalarını, ekip olarak öğretim yapmalarını ve bir öğrenci için öğretimin uyarlanmasını içerebilir.

İşbirliği içinde çalışmak, özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıflara yerleştirilmesini de kolaylaştıracağı için tercih edilen bir yöntem olmalıdır. Özel eğitim destek hizmetleri, öğretmenlerin uzmanlarla bir arada, işbirliği içinde çalışmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla işbirliğinin sağlıklı bir şekilde uygulanmasının kaynaştırmayı kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Özel eğitim destek hizmetleri üç şekilde sağlanabilir. Bunlar:

Kaynak oda eğitimi: Eğitim gereksinimlerinin tümünün normal sınıflarda karşılanamadığı özel gereksinimli öğrenciler için destek eğitim verilen ortamı

içermektedir. Kaynak oda eğitiminde öğrencinin yetersizlik gösterdiği; okuma, yazma müzik, resim gibi alanlarda desteklenmesi hedeflenir. Özel gereksinimli öğrenci okul zamanının bir bölümünü normal sınıfta geçirirken diğer bölümünü kaynak odada geçirir. Kaynak oda etkinlikleri sadece bir öğrenciyle yürütülebildiği gibi 1-5 kişilik küçük gruplar için de yürütülebilir.

Sınıf-içi yardım: Kaynaştırma eğitiminin yürütüldüğü sınıfta özel eğitim öğretmeni ya da yardımcı öğretmen tarafından sağlanan eğitim türü olarak görülmektedir. öğrencinin yetersizlik gösterdiği; okuma, yazma müzik, resim gibi alanlarda desteklenmesi hedeflenir. Özel gereksinimli öğrencinin bulunduğu sınıfa özel eğitim öğretmeni ya da alanında uzmanlaşmış birisi gelip öğretmene yardımcı olur. Bu yardımda gelen uzman bazen özel gereksinimli öğrenci ile çalışırken bazen de normal öğrencilerle çalışabilir.

Özel eğitim danışmanlığı: Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerine öğrencilerine yönelik olarak verilen danışmanlık hizmetidir. Özel eğitim danışmanlığında sınıf öğretmenine danışmanlık hizmeti vermek suretiyle özel gereksinimli öğrencinin davranış sorunlarının ve öğrenme sorunlarının çözümüne yardımcı olunur. Özel eğitim danışmanlığı yoluyla birden fazla öğrenciye hizmet verilir.

2.1.5. Kaynaştırma Ölçütleri

Kaynaştırma yoluyla eğitimin, uygulama ölçütleri bulunmaktadır. Bu ölçütlerden bazıları şöyledir: a) kaynaştırma uygulamaları yapılan kurumlarda özel eğitim gerektiren öğrencinin gereksinimleri çerçevesinde kurumun fiziksel, sosyal, psikolojik ortamında ve eğitim programlarında destek hizmetler ile gerekli düzenlemeler (kaynak oda, rehberlik ve psikolojik danışma servisi, bireyselleştirilmiş eğitim programları geliştirme ve uygulama birimi kurulması; rampalar, ses yalıtımı, ışık düzenine dikkat edilmesi gibi) yapılır, b) Kaynaştırma uygulamaları yapılan kurumlarda tüm kurum personelinin, öğrencilerin, ailelerin ve yakın çevrelerinin özel eğitim gerektiren öğrencilerin bireysel ve gelişim özellikleri hakkında bilgilendirilmeleri

esastır, c) Kaynaştırma uygulamalarında öğretim programları, programın amaçları bireye uyarlanarak uygulanır, bireyselleştirilmiş eğitim programları ile desteklenir (MEB; 2000). Başka bir deyişle, kaynaştırmanın doğru bir şekilde uygulanabilmesi için pek çok unsurun bir araya gelmesi gerekmektedir (Kırcaali-İftar, 1998). Bu unsurlar, yöneticiler, öğretmenler, aileler, kaynaştırma öğrencileri, normal öğrenciler ve fiziksel ortamdır.

2.1.6. Başarılı Bir Kaynaştırma Uygulamasının Etmenleri

Kaynaştırmanın doğru bir şekilde uygulanabilmesi için pek çok unsurun bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu unsurların tamamı işlevlerini tam olarak yerine getirirse, başarıyla uygulanan bir kaynaştırmadan söz etmek mümkün olabilecektir. Ayrıca, her bir unsurun kaynaştırmaya hazırlanması da gerekmektedir.

2.1.6.1.Öğretmenler

Kaynaştırma sınıfı öğretmeni olacak öğretmenlerin, sınıflarında kaynaştırma yapmaya istekli ve özel gereksinimli öğrenciyi kabul edici bir tutum içinde olmaları gerekmektedir. Yapılan pek çok araştırma, normal eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin olumsuz tutumlar içinde olduklarını göstermektedir (Gallagher, 1985; Hudson, ve diğerleri, 1986; Reisberg ve Wolf, 1986).

Sınıf öğretmenin kaynaştırmayı kabul eder bir tutum içinde olmasının, sınıftaki özel gereksinimli olmayan öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine tutumlarını da etkileme olasılığı yüksektir. Eğer öğretmen kaynaştırma öğrencisine olumlu bir tutum içinde değilse, sınıftaki diğer öğrenciler özel gereksinimli öğrencinin tekerlekli sandalyesini ittirebilir, ona akran desteği verebilirler, ancak bunlar özel gereksinimli öğrencinin sınıfın bir parçası haline gelmesi için yeterli olmayacaktır; çünkü bu öğrencilerin aynı yemekhanede yan yana yemek yemelerini, özel gereksinimli olmayan öğrencilerin kaynaştırma öğrencisini kabullenerek aralarına almalarını sağlamayacaktır (Link, 1991). O halde, öğretmenin özel gereksinimli öğrenciye karşı olumlu ve kabul eder bir tutum

içinde olması kendisi, normal öğrenciler, ve özellikle de özel gereksinimli öğrenciler açısından çok büyük önem taşımaktadır (Smith ve diğerleri, 1995).

2.1.6.2.Normal Öğrenciler

Başarılı bir kaynaştırma uygulamasının olabilmesi için gerekli bir başka unsur sınıftaki özel gereksinimli olmayan öğrencilerin kaynaştırmaya hazırlanmasıdır. Kaynaştırma uygulamasına ilişkin en güzel ve belki de en ilginç sonuç, özel gereksinimli olmayan öğrencilerin özel gereksinimli öğrencileri kabullenmiş olmalarıdır (Batu, 1998; York ve diğerleri, 1992). Kaynaştırmanın amaçlarından bir tanesinin de, özel gereksinimli öğrencilere özel gereksinimli olmayan akranlarıyla etkileşim kurma ve özel gereksinimli olmayan akranları tarafından sosyal kabul görme fırsatı vermek olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, bu amacın gerçekleştirilebilmesi için sınıf öğretmenin, sınıfındaki normal öğrencileri, sınıflarına özel gereksinimli bir öğrencinin katılacağı fikrine hazırlaması gerekmektedir (Allan ve Sproul, 1985; Lewis ve Doorlag, 1999).

2.1.6.3.Kaynaştırma Öğrencileri

Özel gereksinimli öğrencinin kaynaştırma uygulamasına hazırlanması da kaynaştırmanın başarılı bir şekilde yürütülmesinde çok önemli unsurlardan biridir. Normal eğitim ve özel eğitim ortamları, öğretim düzeni, ders programları, öğretim yöntemleri, davranışsal beklentiler, fiziksel ortam ve öğrenci sosyalleşmesi bakımından birbirlerinden farklılıklar sergilemektedir. Bu nedenle, eğer özel eğitim ortamından normal eğitim ortamına geçişin başarılı olması isteniyorsa, kaynaştırılan öğrenci, normal sınıfın davranışsal ve akademik gereklerine hazırlanmalıdır. Hazırlık sırasında bir dizi etkinlikten yararlanılabilir. Bunlar arasında, normal sınıfta gerekli becerilerin kazandırılması (Örneğin, not tutma becerisinin öğretilmesi) ya da uygulamalı davranış analizine dayalı sosyal beceri öğretimi ve benzeri çalışmalar sayılabilmektedir (Salend, 1998).

2.1.6.4.Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri

Aileler kaynaştırma uygulaması sırasında son derece güçlü destekçiler olabilirler. Bazı aileler çocuklarının kaynaştırılması için çok istekli olabilirken, bazı aileler kaynaştırma konusunda korkulara sahip olabilirler (Batu, 1998).

Ailenin kaynaştırmaya istekli olması kaynaştırmanın başarılı uygulanabilmesinde son derece önemli bir rol oynamaktadır. Böylece öğretmenin, aileyi gerek okulda gerekse evde öğrenilenleri pekiştirme konusunda yardımcı olarak kullanması kolaylaşacaktır. Eğer aile kaynaştırmanın yararına inanmıyorsa, öğretmenin yardım alma olasılığı düşecektir (Batu, 1998).

Normal öğrencilerin aileleri de kaynaştırma hazırlıklarında yer verilmesi gereken ve önemle çalışılması gereken bir gruptur. Normal öğrencilerin ailelerinin okulda ve sınıfta kaynaştırma öğrencilerini kabul eder bir tutum içinde olmaları, normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumlarının oluşmasında son derece etkili olabilmektedir. Bu nedenle normal öğrencilerin ailelerine de kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri düzenlenmesi önemli görölmektedir.

2.1.6.5.Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları

Kaynaştırma uygulamasının başarılı bir şekilde yürütölmesindeki unsurlardan biri de öğrencinin eğitsel programını planlamaktır. Bir öğrenci özel eğitsel hizmetler için uygun bulunduğunda ekip çeşitli önemli öğretimsel kararlar almak için toplanır. Öğrencinin önemli eğitsel alanlardaki mevcut performans seviyesi tanımlandıktan sonra ekip, öğrencinin gelecek yılki programını planlar ve yıllık amaçlar ve kısa dönemli hedefler kurulmuş olur. Sonraki kararlar yerleştirmeyi ve hizmetleri ilgilendirir. Öğrencinin katılacağı genel eğitim programı, öğrencinin genel eğitime katılımını

desteklemede gereken ek yardımlar ve hizmetler ile birlikte belirlenir. Özel eğitim ile ilgili hizmetler kalan eğitsel gereksinimleri karşılamak için sağlanır. Bu durumda öğrencinin gereksinimlerini sağlanacak olan hizmetlerin türü ve miktarı belirlenir. Genel eğitim hizmeti dışındaki yerleştirmeler tam olarak gerektiğinde meydana gelir. Ekip tarafından tasarlanan eğitsel plana “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı” denir. Bu öğrencinin anne- babasını ve sıklıkla öğrenciyi de kapsayan bir ekip tarafından üzerinde uzlaşmış bir ekip planıdır. Bir Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı. özel eğitim hizmetleri alan her öğrenci için hazırlanmaktadır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı her ekip üyesi için elverişlidir ve yılda en az bir kez gerektiğinde daha sık gözden geçirilebilir (Lewis ve Doorlag, 1999).

2.1.6.6.Okul Yönetimi

Kaynaştırmanın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için en önemli unsurlardan biri de okul yönetimidir. Okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine ve önemine inanması, kaynaştırma uygulaması içinde yer alan her bir unsurun işini kolaylaştıracaktır (Batu, 1998; Remus ve Adcock, 1998). Gerek öğretmenler, gerek normal öğrenciler ve gerekse diğer personelin kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumunun olumlu olması olasılığı artacaktır. Ayrıca, okul idaresinin özel eğitim personeliyle olan işbirlikçi tutumu, diğer öğretmenlere ve okul personeline model olacak ve olumlu yönde etkileyecektir (Stainback ve Stefanich, 1996).

Okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine inanması, öğretmenlerin bilgilendirilmesi için yapılacak çalışmalarda, sınıflara verilecek öğrenci sayısında, fiziki ortamın hazırlanmasında, araç-gerecin sağlanmasında ve okul içinde bir özel eğitim öğretmenin görevlendirilmesinde kolaylık sağlayabilecektir. Okul içinde öğretmenleri birbirlerine yardım etmeleri için teşvik etmek, yardımcı olanları, işbirliği içinde çalışanları belirli şekillerde ödüllendirmek, hem daha önce ortaya çıkmayan işbirlikçi davranışların ortaya çıkması olasılığını, hem de okul içinde paylaşımcı ortam olma özelliğini arttıracaktır (Stainback ve Stefanich, 1996).

2.1.7. Kaynaştırma Ekibi ve İşbirliği

Ekipler genel ve özel eğitimcilerin özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde paylaştıkları sorumluluğu etkin bir biçimde yerine getirmeleri için bir araç sağlar. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde ortak bir ilgiyi paylaşan aileler ve meslek elemanları için bilgi paylaşımında birlikte çalışma ve uzmanlık için fırsat sağlar.

Etkili çalışan ekiplerde üyeler arasında açık iletişim ile işbirliğinden söz edilir. İletişim öğrenciler için daha uygun bir eğitim sağlamada yardımcı olacak bilgi paylaşımı sağlayabilir. Resmi olarak yapılan toplantılar ekip üyeleri arasında samimi bir ilişkinin kurulmasına olanak sağlar. Örneğin ekip üyeleri öğretmenler odasında sohbet ederek telefonla ya da aile ziyareti ile öğrenci ile ilgili tuttıkları notları karşılaştırabilirler. Buda ekip üyelerinin öğrenci hakkındaki bilgileri paylaşmalarına zemin hazırlar (Salend, 1998). Dolayısıyla Her ekip üyesinin farklı bir bakış açısı katmasıyla ekip birlikte çalışır.

Bu ekip, özel eğitim yöneticileri, okul müdürleri, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrenci ile birlikte çalışan herhangi bir uzman, öğrencinin ebeveyni ve uygun olduğunda özel gereksinimli öğrenciden oluşur. Bu bireylerin her biri kaynaştırma deneyimini planlamada ve uygulamada önemli role sahiptir. Ekip yaklaşımı, iletişimi geliştirmede ve özel gereksinimli öğrencinin eğitimi ile ilgilenenler arasındaki iş birliğini arttırmada önemlidir (Lewis ve Doorlag, 1999).

Genel eğitim öğretmenlerinin ekibe katılımı önemlidir. Çünkü sınıflarındaki özel gereksinimli öğrenciler ile ilk elden deneyime ve bilgiye sahiptirler. Fikirlerini anne- babalarla ve diğer meslek elemanlarıyla paylaşırlar ve genel eğitim programlarına dahil olan özel gereksinimli öğrencilere hizmet edecek başarılı programlar için strateji tasarlamaya yardımcı olurlar. Eğer bu öğretmenler ekibe katılmazlarsa özel gereksinimli öğrencileri genel eğitim sınıflarına katma çabasının verimliliği tehlikeye düşer (Salend, 1998).

Özel gereksinimli öğrencilere hizmet veren ekiplerde hizmet gören özel eğitimciler genel eğitim öğretmenlerine ek olarak özel eğitimciler de aynı zamanda yetersizlikleri olan öğrencilere yönelik öğretimsel hizmetler sunarlar. Özel gereksinimli öğrencilere hizmet veren ekiplerde hizmet gören özel eğitimciler öğrencinin okulundaki bir sınıfta ya da bir ofiste görevlendirilirler. Özel eğitimci, sınıflarında özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim öğretmenlerine yardım sağlayan bir öğretmen- danışman olabilirler ya da özel eğitim öğretmeni, öğretmenlere danışma yaptığı kadar özel gereksinimli öğrencilere doğrudan hizmet veren bir kaynak oda öğretmeni de olabilir.

Kaynaştırma ekibi içinde önemli yere sahip olan üyeler arasında anne babalar da yer almaktadır. Anne babalar çocuklarının ilk öğretmenleridir. Dolayısıyla çocukları ile ilgili başkalarının sahip olmadıkları kadar bilgi birikimine ve ayrıca kaynaştırma programına karşı karmaşık duygulara ve tepkilere sahiptirler. İlk olarak özel gereksinimli olmayan bazı öğrencilerin aileleri özel gereksinimli öğrencilerin çocuklarının eğitimini ve güvenliğini tehlikeye atabilecek kadar ağır özel gereksinimli olabileceklerinden dolayı çocuklarının kaynaştırma programında eğitim görmelerini istemeyebilmektedirler. Bununla birlikte, öğretmenler bu endişeler giderildiği zaman sıklıkla ailelerin kaynaştırma programlarının destekleyicileri haline geldiklerini belirtmişlerdir (Salend, 1998). Ailelerin aktif katılımcı olduğunda programlar daha etkilidir. Dolayısıyla aileler özel gereksinimli öğrencilerin okul dışındaki performansı ile ilgili ekibe bilgi sağlayabilir. Aynı zamanda uygun eğitsel amaçların kurmada da yardımcı olabilirler. Ek olarak evde hangi eğitsel amaçların desteklenebileceği ya da eklenebileceği konusunu belirterek ekip çabasına katılırlar (Lewis ve Doorlag, 1999).

Kaynaştırmanın doğru bir şekilde uygulanabilmesinde gerekli olan unsurlar arasında okul müdürleri gelmektedir. Okullarda, yönetici olarak hizmet veren okul müdürleri, kaynaştırmanın başarısında merkezi bir rol oynamaktadırlar (Muscott, 1995). Okul müdürleri, yasal olarak okullarında ciddi değişiklikler yapabilme hakkına sahiptirler (Avissar, Reiter, Leyser, 2003)

Okul müdürlerinin; öğrenciler, öğretmenler, okulun diğer çalışanları, aileler, okulun fiziki yapısı gibi çok geniş alanlarda yetki ve sorumlulukları olduğu

belirtilmektedir (MEB, 2000). Müdürler, bu yetki ve sorumluluklar dahilinde, öğrenci ve ailelerin kaynaştırmayı destekleyen unsurlara ulaşmasını sağlar, kaynaştırma uygulamalarında sınıfın moralini yükseltir, diğer okul personeline sınıf başarısının önemini açıklar (Federica, Herrold, Venn, 2000). Collins ve White (2002)' a göre, kaynaştırmanın başarılı olması için bir okul müdürünün; özel gereksinimli öğrencilerinin davranışsal ve öğrenme özellikleri, kaynaştırma ortamındaki personelin denetimi, özel eğitim programları yönetimi, özel eğitim mevzuatı, alanyazında mevcut olan en iyi uygulamalar ve araştırmalar, müfredat programlarının düzenlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi, etkili öğretim teknikleri hakkında bilgi ve becerilere sahip olması ve bu bilgi ve deneyimlerini; topluma, ailelere, öğretmenlere ve diğer okul müdürlerine aktarması gerekmektedir. Okul müdürünün ilk sorumluluğu, özel eğitim mevzuatını bilmek, ilgili yasa ve yönetmeliklerden haberdar olmaktır. Müdür, kaynaştırma uygulamalarını bu yasa ve yönetmeliklere dayandırarak uygulatmalı, uygulamaların aslına uygun yapılması için de denetimlerini sürdürmelidir (Diler, 1998).

Okul müdürleri ya da müdür yardımcıları özel gereksinimli öğrencilere hizmet eden ekiplerin anahtar üyeleri olarak hizmet verirler. Yöneticiler gibi bunlar da genel eğitim programlarından ve sıklıkla okullarında barındırılan özel eğitim programlarından sorumludurlar. İlköğretim okullarında özel eğitim programını gözetmekten sorumlu müdür yardımcısı ekipte müdürü temsil edebilir. Müdür genellikle ekibin resmi toplantılarının gününü saptar ve toplantıya başkanlık yapar. Öğrencinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarının herhangi bir kısmını uygulamaktan genellikle doğrudan sorumlu olmasa da yöneticiler işlemleri ve çabanın verimliliğini etkilerler. Onlar okulun eğitsel liderleridir ve böylelikle okulun programından ve personel kaynaklarından haberdardırlar. Onların etkinlikleri taşıdıkları yaklaşım ve sağladıkları destek geniş bir öğrenci kitlesine hizmet veren eğitsel programları geliştirmek ve özel gereksinimli öğrenciler için uygun hizmetler sağlayan başarılı programlar inşa etmek için gerekli okul iklimini kurmaya yardımcı olabilir (Lewis ve Doorlag, 1999).

Özel eğitim yöneticileri bir bölgedeki yetersizliği olan tüm öğrenciler için uygun eğitsel programların sağlanmasını gözetleyip denetlemekten sorumludur. Onların birincil etkinlikleri özel sınıflara destek hizmetlerinin sağlanması, kaynak programlar ve

normal okul binalarındaki genel eğitim öğretmenlerine yönelik danışmanlarda olduğu kadar yoğun özel eğitim programlarını da kapsar. Sıklıkla özel gereksinimli öğrencilerle daha etkin çalışan genel eğitim öğretmenlerine yardım edecek hizmet içi eğitim programlarını geliştirmekten sorumludurlar.

Değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı ekiplerinde özel eğitim yöneticisi değerlendirme bilgisinin gözden geçirilmesinde ve uygun özel eğitim yerleştirme seçeneklerinin araştırılmasında ekibe yardımcı olur. Bazı bölgelerde bu meslek elemanları sadece öğrencilerin ayrı özel sınıflarda ya da okullarda yerleştirilmesi gerektiğinde ekibe hizmet verirler (Lewis ve Doorlag, 1999).

2.2. İlgili Literatür

İlköğretim okullarında uygulanan kaynaştırmada yöneticilere giderek artan oldukça büyük bir sorumluluk yüklenmektedir. Kaynaştırma uygulamasının etkili olması için, yöneticilerin özel gereksinimli bireyler hakkında yeterlilik ve bilgi sahibi olmaları gerekir. Yöneticiler personelin gereksinimleri ile öğrencilerin gereksinimlerini ilişkilendirip karşılayabilmelidir (McCoy, K. M., 1981).

Kaynaştırma uygulamasına yönelik okul yöneticilerinin görüşlerinin belirlendiği çalışmalar bulunurken, il milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüşlerinin belirlendiği araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle bu bölümde okul müdürlerinin görüşlerini belirleyen çalışmalara yer verilmiştir.

Yıkılmış ve Sazak-Pınar (2005) ilköğretim okulu müdürlerinin kaynaştırmaya yönelik görüşlerini belirleyen niteliksel çalışma yapmışlardır. 7 ilköğretim okulu müdürü ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda ilköğretim okulu müdürlerinin kaynaştırma kavramı, kaynaştırmanın başarılı olabilmesi için kaynaştırma öncesi ve kaynaştırma esnasında neler yapılması gerektiği hakkında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları, ayrıca müdürlerin büyük bir kısmının da kaynaştırmaya karşı olumsuz tutuma sahip olduğu bulunmuştur.

Kargın ve diğeri (2003), öğretmen, yönetici ve anne babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirledikleri betimsel bir çalışma yapmışlardır. Araştırmaya 907 sınıf öğretmeni, 519 okul yöneticisi ve 1140 özel gereksinimli çocukları normal sınıflara devam eden anne baba katılmıştır. Veriler, kaynaştırma uygulamaları, problemler ve ileride yapılması gerekenlerle ilgili sorulardan oluşan 'Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Durum Saptama Anketi' aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre okul müdürlerinin büyük çoğunluğu okullarının kaynaştırma çalışmaları için uygun olmadığını, kaynaştırmaya yönelik daha fazla bilgi almaya gereksinim duyduklarını, kaynaştırma öğrencisi okula gönderilmeden önce kendilerinin bilgilendirilmediğini ve kaynaştırma uygulaması nedeniyle herhangi bir destek almadıklarını belirttikleri saptanmıştır.

Avissar ve diğeri (2003), yöneticilerin kaynaştırmaya yönelik görüşleri ve uygulamalarına yönelik bir araştırma yapmışlardır. İsrail ilköğretim okullarında yapılan bu araştırmaya 110 ilköğretim okulu müdürü katılmıştır. Okul müdürleri kaynaştırmaya tabi tutulan öğrencilerin beklenen sosyal başarılarının eğitimsel başarılarından daha önemli olduğunu, engelin ciddiyetinin başarıyı algılama boyutunu etkilediğini belirtmişlerdir. Bulguların kaynaştırmanın etkisini anlamak ve müdürler için düzenlenecek hizmet içi eğitimler için önemli olduğu ifade edilmiştir.

Praisner (2003), okul müdürlerinin özel gereksinimli öğrenciler için kaynaştırma eğitime karşı tutumlarını incelemişlerdir. Bulgular özel gereksinimli bireylerle olumlu deneyimler yaşayan müdürlerin daha olumlu bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Araştırmanın sonucunda okul müdürlerine olumlu deneyimler yaşatacak olan kaynaştırmaya yönelik uygulamalar önemli olduğu vurgulanmıştır.

Barnett ve Monda-Amaya (1998), yöneticilerin kaynaştırmaya yönelik bilgileri ve tutumları ile ilgili bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya 408 ilköğretim müdürü katılmıştır. Öğrenim, deneyim ve yerleştirme algıları değişkenler olarak alınmıştır. Sonuçlar, müdürlerin büyük çoğunluğunun kaynaştırma uygulamasına yönelik kararsız

tutum sergilediklerini ancak beşte birinin tutumlarının olumlu olduğunu göstermiştir. Yöneticilerin özel gereksinimli öğrencilerle olumlu deneyimlere sahip olmalarının kaynaştırmaya yönelik daha olumlu tutumlar sergilemelerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Uysal (1997), öğretmen ve okul yöneticilerinin zihin özel gereksinimli çocukların kaynaştırılmasında karşılaşılan sorunları belirlemeye ilişkin betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya toplam 73 kişi katılmıştır. Bunların 46'sı öğretmen 27'si yöneticidir. Veriler yarı yapılandırılmış bireysel görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre okul yöneticilerinin; daha çok davranış özelliklerinin kaynaştırmayı olumsuz yönde etkilediğini, sınıf öğretmenin özelliklerinin kaynaştırma üzerinde olumlu olduğu kadar olumsuz etkilere de sahip olduğunu, okuldaki diğer öğretmen ve yöneticilerin kaynaştırmayı daha çok olumsuz yönde etkilediğini, yardımcı hizmetler kadrosundaki personelin kaynaştırma üzerinde etkisi olmadığını belirttikleri görülmüştür. Fiziksel ortamın kaynaştırma uygulamasında önemli bir etken olduğunu, sınıftaki diğer öğrencilerin kaynaştırma uygulamasını etkilediğini, normal öğrencilerin eğitimden geçirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bulgular okulun yakın çevresinin kaynaştırma açısından önemli bir etken olduğunu sosyo-kültürel yapının kaynaştırmayı olumsuz yönde etkilediğini, kaynaştırma öğrencisinin ailesinin kaynaştırma uygulaması üzerinde çok önemli etkileri olduğunu, uyguladıkları programın kaynaştırma açısından pek çok sakınca içerdiğini, kullanmakta oldukları araç gereçlerin kaynaştırma uygulamasını olumsuz yönde etkilediğini, kaynaştırma ile ilgili yasal bilgilerinin olmadığını, kaynaştırma konusunda denetleme ve rehberlik yapılmadığını ifade ettiklerini göstermektedir.

Villa, Thousand, Mayers ve Nevin (1996), 680 öğretmen ve yönetici üzerinde yaptıkları araştırmada bu kişilerin kaynaştırmayı desteklediklerini ve bu kişilerin tutumlarının destek alma durumunda olumlu etkilendiğini bulmuşlardır (Akt. Kuz, 2001).

Dyal ve Flynt (1996), kaynaştırmaya yönelik müdürlerin görüşlerini incelemişlerdir. Random yöntemiyle 143 müdür seçilmiş, ancak 118 müdür çalışmada

kullanılan ankete cevap vermiştir. Kaynaştırmaya yönelik müdürlerin görüşlerini belirlemeye yönelik araştırmacı tarafından 7 sorudan oluşan bir anket hazırlanmıştır. Katılımcıların %10'u kaynaştırmayı tam zamanlı kaynaştırma olarak algılamışlardır. %61'i özel eğitim yerleştirme tercihlerinin bir devamı olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu bir kaynaştırma okulu geliştirmenin hem normal hem de özel eğitim hizmetlerini gerektirdiğini vurgulamıştır. %54'ü bir kaynaştırma okulu geliştirmek için finansmanın artırılması gerektiğini, %72'si kaynaştırma okulu hareketinin en çok destekçisi olarak özel gereksinimli öğrencilerin ailelerini gördüklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %60'ı hem normal hem de özel eğitim sınıflarında bir özel hizmetin devamlılığın sağlanması ile bir kaynaştırma okulunu desteklediklerini belirtmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, katılımcıların özellikleri, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesine yer verilmiştir.

3.1 Araştırma modeli

Araştırma niteliksel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Niteliksel araştırmalar bir alanda derinlemesine veri toplanmasını içeren bir araştırma biçimidir. Veriler uzun bir süre içerisinde farklı değişkenlerle ilgili olarak doğal ortamlarda toplanmaktadır. Niteliksel araştırmada yaygın olarak kullanılan üç tür veri toplama tekniği vardır: görüşme, gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesi. Görüşme; bir kişi ya da grupla yapılan amaçlı söyleşilerdir. Görüşme en yaygın gruplandırma şekliyle yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme ve yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde sınıflandırılabilir (Uzuner, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 1999).

Verilerin toplanmasında niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler için tüm görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanır. Kendileri ile görüşülen kişilerin hepsine sorular aynı sıra ile sorulur; ancak görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin soruları kendisi ile görüşülecek olan kişinin bildiği terminoloji ile hazırlanmalıdır. Bu tür görüşmelerde görüşmeci soruları sorarken kendisi ile görüşme yapılan kişiye gerektiğinde sorularla ilgili ek açıklamalar yapabilir (Uzuner, 1998).

3.2. Çalışma Grubu

Batı Karadeniz Bölgesinden amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiş bir il merkezindeki 10 Milli Eğitim il yöneticisi çalışma grubuna alınmıştır.

Tablo 1' de il milli eğitim yöneticilerinin özelliklerine ilişkin sayısal veriler yer almaktadır.

Tablo- 1 İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Özellikleri

Kod İsim	Yaşı	Eğitim durumu	Yöneticilikteki hizmet yılı
Hikmet	43	Yüksek lisans	5
Gökhan	60	Lisans	35
Ramazan	49	Lisans	20
Nedim	50	Lisans	20
Ünal	50	Lisans	22
Cemil	57	Lisans	22
İlker	50	Lisans	20
Mustafa	47	Lisans	22
Hasan	48	Yüksek lisans	3
Ali	55	Lisans	18

3.3. Verilerin Toplanma Süreci

Verilerin toplanması, niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yapılırken il milli eğitim yöneticilerine sorulan sorular aşağıda sırasıyla verilmiştir:

Görüşme soruları:

1. Kaynaştırma uygulamasının yasal düzenlemelerini yeterli buluyor musunuz?
2. Hangi engel türleri kaynaştırma uygulamasına alınmalıdır?
3. Kaynaştırma uygulamasının etkili bir şekilde yürütülebilmesi için;
 - a. Milli Eğitim Bakanlığından ,
 - b. Okul yönetiminden,
 - c. Sınıf öğretmeninden,
 - d. Ailelerden beklentileriniz nelerdir?
4. Görev yaptığınız İldeki kaynaştırma uygulaması yapılan okullarınızda karşılaşılan problemler nelerdir?
5. Kaynaştırma uygulamasının;
 - a. Engelli öğrenciye,
 - b. Normal öğrencilere,
 - c. Sınıf öğretmenine,
 - d. Ailelere yararları nelerdir?
6. Milli Eğitim Müdürlüğü olarak kaynaştırma uygulamasına müdür ve öğretmenlerinizi hazırlamak için ne tür etkinlikler düzenliyorsunuz (kurs, seminer vb.)
7. Görev yaptığınız İldeki okullarda kaynaştırma uygulaması nasıl yürütülüyor?
8. Kaynaştırma uygulamasını başlatacak bir okuldan sizin önerileriniz istenseydi neler önerirdiniz?

3.4. Görüşmelerin Yapılması

Görüşme soruları belirlendikten sonra bir sıraya konmuş ve soruların belirlenen sırayla sorulması kararlaştırılmıştır. Soruların sorulması sırasında il milli eğitim yöneticilerinin anlamadıkları sorular olduğunda kendilerine yönlendirici olmayacak şekilde açıklama yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından katılımcıların kendi isimleri kullanılmıştır. Daha sonra da her bir katılımcıya kod isim verilmiştir.

3.5. Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma konusu belirlendikten sonra araştırmacı tarafından il milli eğitim müdürlüğündeki yöneticilerin kendi illerindeki kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini saptamak için Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı'ndan gerekli izin belgesi alınmıştır (Ek1). Araştırmacı il milli eğitim müdürü, müdür yardımcıları ve şube müdürleri ile tek tek görüşerek uygun oldukları gün, saat ve yeri belirleyerek görüşme için randevu almıştır. Görüşmeler il milli eğitim müdürlüğü binasında, il milli eğitim yöneticilerinin kendi çalışma odalarında gerçekleştirilmiştir.

3.6. Verileri Toplama Programı

Veriler 10.06.2005/23.08.2005 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler il milli eğitim yöneticilerinin uygun olduğu zamanlarda yapılmıştır. Görüşmeler hafta içi günlerde gerçekleştirilmiştir.

Her bir il milli eğitim yöneticisi ile yapılan görüşme ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve görüşme sırasına göre kasetlere numaralar verilmiştir. Tablo 2'de gerçekleştirilen görüşmelere ilişkin takvim ve görüşme süreleri verilmiştir.

Tablo-2 Görüşme Özellikleri

Kod isim	Görüşme tarihi	Görüşme süresi (dk)	Kaset no	Görüşme yeri
1. Hikmet	10.06.2005	25	1	Çalışma odası
2. Gökhan	27.07.2005	30	2	Çalışma odası
3. Ramazan	27.07.2005	25	3	Çalışma odası
4. Nedim	02.08.2005	15	4	Çalışma odası
5. Ünal	02.08.2005	30	5	Çalışma odası
6. Cemil	02.08.2005	30	6	Çalışma odası
7. İlker	22.08.2005	20	7	Çalışma odası
8. Mustafa	22.08.2005	30	8	Çalışma odası
9. Hasan	23.08.2005	15	9	Çalışma odası
10. Ali	23.08.2005	30	10	Çalışma odası

3.7. Görüşmeler

Araştırmacı araştırmaya katılan il milli eğitim müdürü, müdür yardımcıları ve şube müdürlerini tek tek çalışma odalarında ziyaret ederek kendileri için uygun olan gün ve saatleri belirleyerek randevu almıştır.

Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından ve bire-bir olarak yapılmıştır. Her görüşme öncesinde araştırmacı, görüşme yapacağı Milli Eğitim İl yöneticilerine araştırmanın kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapıldığını belirtmiştir. Bu nedenle il milli eğitim yöneticilerinin görüşlerini çok açık bir dille, çekinmeden aktarmalarının araştırmanın niteliği ve araştırmacı için önemli olduğunu vurgulamıştır. Görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedileceği ve kayıtların sadece tez danışmanı tarafından dinleneceği ifade edilmiştir. Görüşmeler sırasında il milli eğitim yöneticilerine 82 er tane soru sorulmuştur. Her bir görüşme ortalama 15-30 dakika arasında sürmüştür.

3.8. Verilerin Analiz Edilmesi

Verilerin analiz edilmesinden önce verilerin dökümü, analiz öncesi hazırlıklar ve daha sonra verilerin tümevarım yoluyla analiz edilmesi basamakları yer almaktadır.

3.8.1. Verilerin Dökümü

Görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtlarının yazıya dökümü gerçekleştirilmiştir. Kayıtların dökümü sırasında duyulan her konuşma duyulduğu şekliyle, düzeltme yapılmadan, görüşmeci ve görüşülen sırasıyla yazılmıştır. Kayıtların yazıldığı sayfalara ve sayfalardaki her bir satıra satır numarası verilmiştir. Verilerin doğruluğunu kontrol etmek amacıyla kasetler bir kez daha dinlenerek sayfalara aktarılan veriler aynı anda okunmuş ve verilerin tam olduğu görülmüştür.

3.8.2. Analiz Öncesi Hazırlıklar

Analiz öncesi hazırlık işlemleri sırasında yapılan görüşmelerin dökümleri beş ayrı bölümden oluşan bir bilgisayar formuna işlenmiştir. Formlarda bulunan bölümler ve özellikleri şöyledir (Uzuner, 1998).

a) Bağlam kayıtları: Yer, zaman, tarih, kişiler, sayfa no gibi bilgilerin yer aldığı bölümdür. Örneğin, Kaset no:1, Kod isim: Hikmet, Görüşmeci: Nermin, Tarih: 10.06.2005

b) Betimsel bilgiler: Görüşmenin dökümünün yer aldığı bölümdür.

c) Betimsel indeks: Betimsel bilgilerdeki ayırt edici özelliklerin listesinin yer aldığı bölümdür. Araştırmacının verilerde yazılı olan bilgileri kendisine kolaylık sağlayacak şekilde özetlediği, verilerle ilgili olarak kendine göre kısaltmalar kullandığı bölümdür.

d) Görüşmeci yorumu: Betimsel bilgiler hakkında araştırmacının duygularının, yargılarının ve görüşlerinin yer aldığı bölümdür.

e) Genel yorum: Yapılan görüşmenin ilgili sayfası hakkında görüşmecinin genel yorumunun yazıldığı bölümdür.

3.8.3. Verilere Sayfa Numarası Verilmesi

Araştırmada analiz işleminin başlangıcında tüm dökümler ele alınmış ve her birine sayfa numarası verilmiştir. Bu işlem, bir sayfa numarasının iki farklı yerde kullanılmasını engellemek için yapılmıştır. Sonuçta tüm görüşmelerden elde edilen toplam 27 sayfa veri olduğu saptanmıştır. Numaralamanın ardından, tüm veriler okunarak verilerin bir bütün olarak görülmesi sağlanmış ve olası kategoriler çıkarılmaya çalışılmıştır.

3.8.4. Kategorilerin ve Kodların Oluşturulması

Kategorilerin oluşturulmasında ilk olarak görüşmede kullanılan sorular göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin; “Kaynaştırma uygulamasının yasal düzenlemelerini yeterli buluyor musunuz?” sorusuna gelebilecek cevaplar için “Yasal düzenleme” kategorisi ya da “Hangi engel türleri kaynaştırma uygulamasına alınmalıdır?” sorusuna gelebilecek cevaplar için “engel türleri” kategorisi oluşturulmuştur. Daha sonra sorulara verilen cevapların içinde ayrıca açılması gereken kategoriler belirlenmiş ve kodlanmıştır. Toplam 14 kod oluşturulmuştur. Aşağıda verilerden elde edilen kategoriler ve kodlar listesi yer almaktadır.

Tüm veriler bir kez okunarak kategoriler ve kodlar listesinin oluşturulmasından sonra verilerin başına dönülerek uygun kodlar satırlara, paragraflara ya da sayfalara yerleştirilmiştir. Kodları oluşturan bölümler ilişkili bölümün başına ve sonuna çizilen çizgilerle belirlenmiştir. Bu işlem sırasında her kodun yanına daha önceden verilen sayfa numarası da yazılarak yeri kesinleştirilmiştir .

Kodlar ve Kategorileri

DB: Demografik Bilgiler

Y.D: Yasal düzenleme

E.T : Engel türü

M.E.B.B: Milli Eğitim Bakanlığında Beklentiler

O.İ.B: Okul İdaresinden Beklentiler

Ö.B: Öğretmenden Beklentiler

A.B: Aileden Beklentiler

K.S: Kaynaştırmadaki sorunlar

K.E.Ö.Y: Kaynaştırmanın engelli öğrenciye yararları

K.N.Ö.Y: Kaynaştırmanın normal öğrencilere yararları

K.S.Ö.Y: Kaynaştırmanın sınıf öğretmenine yararları

K.A.Y: Kaynaştırmanın ailelere yararları

K.H.D.E: Kaynaştırmaya hazırlamak için düzenlenen etkinlikler

K.Y.Ş: Kaynaştırmayı yürütme şekilleri

Ö: Öneriler

3.8.5. Kodlanan Verilerin Dosyalanması

Veriler kodlandıktan sonra, bir kodlama klasörü oluşturulmuş, klasörün içine şeffaf dosyalar yerleştirilmiştir. Şeffaf dosyaların üzerine kodların yazılı olduğu küçük etiketler yapıştırılmıştır. Böylelikle her bir kodun bir kodlama dosyası olmuştur. Daha sonra kodlanan veriler her bir sayfadaki kod sayısına uygun olarak (o sayfada yer alan en fazla kod sayısı kadar) çoğaltılarak kesme işlemine başlanmıştır. Kesme işleminde her bir kodun verildiği satır ya da paragraf kesilmiştir.

3.8.6. Temaların oluşturulması

Bu basamaklardan sonra kodlama dosyalarından temalar oluşturulmuştur. Temalar, araştırmacının verilerinden ortaya çıkarttığı kavramlardır (Bogdan ve Biklen, 1998). Temalar, kendileriyle görüşülen kişilerin görüşme sırasında kullanılan ifadelerinden oluşabildiği gibi araştırmacının alan bilgisine ve verilerde yer alan bilgilere dayanarak, bu bilgilere kendisinin isimler vermesiyle de oluşabilmektedir (Patton, 1990).

Bu aşamada araştırmacı kesilen kodlanmış verilerin oluşturduğu her bir kodlama dosyasını ele almış ve dosyada yer alan tüm verileri okuyarak aynı başlık altında toplayabileceği verilere birer başlık verilmiştir. Daha sonra yöneticilerin konuşmalarından alıntılar yapılarak veriler düzenlenmiştir. Bu işlem yapılarak elde edilen başlıklar araştırmanın temalarını, alt başlıklar ise alt-temalarını oluşturmuştur.

Temaları ve alt-temaları oluşturduktan sonra alandan bir uzman ve araştırmacı, rasgele seçilen üç kodlama dosyasıyla ilgili birbirlerinden bağımsız olarak temalar ve alt-temalar oluşturmuşlardır. Daha sonra elde edilen veriler karşılaştırılmıştır. Üzerinde çalışılan üç dosyada da uzman ve araştırmacı arasında uzlaşma sağlanmış ve bundan sonraki aşamada da araştırmacı ve uzman, tema ve alt-tema oluşturma işlemine devam etmişler ve geri kalan tüm kodlama dosyalarını bu şekilde tamamlamışlardır. Bu aşamada da araştırmacı ve uzman bağımsız olarak temalarını oluşturduktan sonra bir araya gelerek yaptıkları çalışmaları karşılaştırmışlardır. Karşılaştırma işlemi sırasında, hem araştırmacı hem birinci uzman oluşturduklar tema ve alt-temaları ve bu tema ve alt-temalarda yer alan yöneticilerin isimlerini kontrol etmişlerdir. Görüş birliğine varılan yerler aynen bırakılmış, görüş ayrılığı olan yerlerde, veriler araştırmacı ve birinci uzman tarafından okunmuş ve üzerinde uzlaşma sağlanarak yeniden düzenlenmiştir.

Bütün kodlama klasörüyle ilgili olarak bu çalışma yapılmış, çalışma tamamlandıktan sonra yapılan çalışmaların kontrol edilmesi için ikinci bir uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. İkinci uzman yapılan çalışmayı gözden geçirerek birleştirilebilecek tema ve alt-temaları bir araya getirmiştir.

İkinci uzman, araştırmacı ve birinci uzmanın yaptığı çalışmayı daha anlaşılır hale getirmek için gözden geçirilmiştir. Ancak araştırmacı ve birinci uzmanın oluşturduğu 14 temanın aynen kalması yönünde görüş bildirmiştir. Bu aşama da bittikten sonra veri analizi tamamlanmış ve araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır. Temaların altlarında yer alan bulgular da birleştirilen temalara uygun olarak yeniden düzenlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde görüşme yapılan İl milli eğitim yöneticilerinin verdikleri bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları 8 tema ve her bir temanın alt temalarından oluşmaktadır. Araştırmanın bulgularını oluşturan 8 tema şu şekilde sıralanmıştır:

1. Kaynaştırma uygulamasının yasal düzenlemeleri,
2. Kaynaştırma uygulamasına alınacak engel türleri,
3. Etkili kaynaştırma uygulaması için beklentiler,
4. Kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda karşılaşılan sorunlar,
5. Kaynaştırma uygulamasının yararları,
6. Müdür ve öğretmenleri hazırlamak için düzenlenen etkinlikler,
7. Okullardaki kaynaştırma uygulamasının yürütülme şekilleri,
8. Kaynaştırma uygulaması başlatılacak bir okul için öneriler.

4.1. Kaynaştırma Uygulamasının Yasal Düzenlemeleri

Görüşme yapılan İl milli eğitim Müdürlüğü yöneticileri kaynaştırma uygulamasının yasal düzenlemelerini yeterli bulup bulmadıklarına ilişkin iki farklı görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler:

1. Yeterli buluyorum
2. Yeterli bulmuyorum olarak dağılım göstermektedir.

Bu temaya ilişkin yöneticilerin görüşlerini gösteren frekans dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3 Yöneticilerin Yasal Düzenlemelere ilişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Yeterli buluyorum	8
2. Yeterli bulmuyorum	2

Hikmet “*Yönetici olduğum devrede gelen yazılardan aklımda kalanla bir değerlendirme yapacak olursam yeterli olduğuna inanıyorum*” diyerek yasal düzenlemeleri yeterli bulmuştur. Gökhan, Ünal, Cemil, İlker, Mustafa, Hasan, Ali kodlu yöneticiler de yasal düzenlemeleri yeterli bulduklarına ilişkin ifadeler kullanmışlardır. Görüşme yapılan yöneticilerden iki tanesi kaynaştırma uygulamasına ilişkin yasal düzenlemeleri yeterli bulmadıklarına ilişkin görüş belirtmişlerdir. Nedim “*Yeterli değil daha da yasallaşması lazım*” diyerek yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Ramazan de “*Yeterli bulmuyorum*” şeklinde görüş belirtmiştir.

4.2. Kaynaştırma Uygulamasına Alınacak Engel Türleri

Kaynaştırma uygulamasına alınacak engel türlerine ilişkin yöneticilerin farklı görüşleri bulunmaktadır. Bu görüşler şu şekilde gruplandırılmıştır:

1. Ortopedik engelliler,
2. Öğrenme yetersizliği olanlar,
3. Zihin engelliler,
4. Görme engelliler,
5. İşitme engelliler,
6. Bütün engelliler.

Kaç yöneticinin hangi engel türünün kaynaştırılma uygulamasına uygun gördüklerine ilişkin frekans dağılımı şu şekildedir:

Tablo - 4 Yöneticilerin Engel Türüne Göre Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Ortopedik engelliler	3
2. Öğrenme yetersizliği olanlar	2
3. Zihin engelliler	1
4. Görme engelliler	1
5. İşitme engelliler	1
6. Bütün engelliler	4

Görüşme yapılan yöneticilerden beş tanesi bütün engellilerin kaynaştırma uygulamasına alınması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin Ali “Genelde hepsi alınmalı” ifadesini kullanmıştır. Nedim “Tümü alınmalıdır. Çünkü bunları birbirlerinden ayırt etmek mümkün değildir” ifadesiyle tüm engel gruplarının kaynaştırılma uygulamasına alınmasını uygun gördüğünü belirtmiştir. Ramazan ve İlker de tüm engel türlerinin kaynaştırılma uygulamasına alınması gerektiği yönünde görüş ifade etmişlerdir.

Yöneticilerden 3 tanesi ise ortopedik engellilerin kaynaştırma uygulamasına uygun olduğunu belirtmiştir. Ünal, Cemil ve Hasan “Bedensel engelliler “ ifadesi ile ortopedik engellilerin kaynaştırma uygulamasına alınması gereken engel türü olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

İki yönetici de öğrenme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına alınmasına ilişkin ifadeler kullanmıştır. Bu konu ile ilgili olarak Gökhan “Amaç öğrenme yetersizliği olanları kaynaştırma eğitimine almaktır. Eğitilebilirler biraz sorunludur. Bunlar için özel düzenlemeler yapmak gerekir. Özel eğitime muhtaç eğitilebilir çocukların normal okullarda kaynaştırma suretiyle eğitilmeleri çok zordur” ifadesiyle öğrenme yetersizliği olanların kaynaştırılması gerektiğini belirtmiştir.

Mustafa “ *Zihinsel, görme ve işitme engelliler kaynaştırılmalı*” ifadesi ile bu engel türlerinin kaynaştırma uygulamasına alınmasına ilişkin tek görüş belirten yönetici olmuştur.

4.3. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Beklentiler

Etkili kaynaştırma uygulaması için beklentiler dört alt temada incelenmiştir. Bunlar:

- Milli Eğitim Bakanlığında beklentiler,
- Okul yönetiminden beklentiler,
- Öğretmenlerden beklentiler,
- Ailelerden beklentiler.

4.3.1. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Milli Eğitim Bakanlığında Beklentiler

Kendileriyle görüşme yapılan yöneticiler etkili kaynaştırma uygulaması için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan beklentilerine yönelik farklı görüşler bildirmişlerdir. Bu görüşler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Ayrı okullar yapılmalı,
2. Alt yapı eksiklikleri giderilmeli,
3. Personel yetiştirilmeli,
4. Yasal düzenlemeler yapılmalı,
5. Öğretmenler bilgilendirilmeli,
6. Öğrenciler bilgilendirilmeli,
7. Veliler bilgilendirilmeli,
8. Yöneticiler bilgilendirilmeli,
9. Kaynaştırma uygulaması yaygınlaştırılmalı,
10. Beklentim yok.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -5 Yöneticilerin Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Beklentilerine İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Ayrı okullar yapılmalı	3
2. Alt yapı eksiklikleri giderilmeli	1
3. Personel yetiştirilmeli	3
4. Yasal düzenlemeler yapılmalı	1
5. Öğretmenler bilgilendirilmeli	2
6. Öğrenciler bilgilendirilmeli	1
7. Veliler bilgilendirilmeli	1
8. Yöneticiler bilgilendirilmeli	2
9. Kaynaştırma uygulaması yaygınlaştırılmalı	2
10. Beklentim yok	1

Etkili kaynaştırma uygulaması için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan beklentilerine yönelik olarak 4 yönetici ayrı okullar yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ramazan “Özel eğitime muhtaç çocuklar gerek kaynaştırma gerekse ayrı bir çatı altında bu işin uzmanları tarafından yetiştirilirse daha iyi olacağı kanaatindeyim. Bundan önceki yıllardaki uygulamalarda uzman olmayan öğretmenler özel eğitime muhtaç çocuklara ders vermek mecburiyetinde bırakılmışlardır. Bu çok büyük yanlış bir uygulamadır. Şimdi özel eğitim öğretmenleri çoğaldığı için kaynaştırma okulları ayrı olmalı.” (s.7) İfadesiyle Milli Eğitim Bakanlığında kaynaştırma uygulamasının ayrı okullarda yapılmasını beklediğini belirtmiştir. Ünal ise Milli Eğitim Bakanlığında beklentilerini şu şekilde ifade etmiştir: ” Bu tür okullarımız tek başına bu engellilere yeterli değil. Bakanlığımızca eğer yapılabiliyorsa her ilde 12-18 derslik arasında okul bunlara ayrı bir yerde yapılsın.” (s.12). Mustafa ise bu konuda “ Bu konuda özellikle özel eğitime muhtaç çocuklar için öğretmen yetiştirilmeli il ve ilçelerde engelliler için müstakil okullar açılmalı” (s.22) ifadesi ile engelliler için ayrı okullar açılmasını beklediğini belirtmiştir.

Yöneticilerden ikisi de Milli eğitim Bakanlığı'nın öğretmenlerin bilgilendirilmesini sağlaması gerektiği yönünde beklentileri olduğunu belirtmişlerdir. Nedim bu konu ile ilgili görüşünü “ *Milli Eğitim Bakanlığı öncelikle öğretmen sorununu çözmeli. Kaynaştırma eğitimi için yetersiz öğretmen fayda yerine zarar sağlar*” (s.10) şeklinde ifade etmiştir. Öğretmenlerin bilgilendirilmesine yönelik olarak Hasan “ *Öğretmenlerin seminerler düzenlenerek yetiştirilmesi gereklidir.*” (s.24) ifadesini kullanmıştır.

Kaynaştırma uygulaması için Milli Eğitim Bakanlığında beklentilere yönelik üç üst düzey yönetici personel yetiştirilmesine yönelik görüş belirtmişlerdir. Gökhan, Mustafa ve Ali “ *Özellikle özel eğitime muhtaç çocuklar için öğretmen yetiştirilmelidir*” (s.4, s.22, s.26) ifadeleriyle personel yetiştirmenin önemine dikkat çekmişlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığında beklentilere yönelik olarak iki üst düzey yönetici yöneticilerin bilgilendirilmesine yönelik beklentilerini ifade etmişlerdir. Bu konuda Nedim ve Hasan “ *Yöneticilerin seminerler düzenlenerek bilgilendirilmeleri gereklidir*” (s.10, s.24) ifadelerini kullanmışlardır.

Üst düzey yöneticilerin ikisi de kaynaştırma uygulamasının yaygınlaştırılmasına ilişkin görüş belirtmişlerdir. Bu konuya yönelik olarak Hikmet “ *bu tür ortamların geliştirilmesi, çoğalması ve desteklenmesi lazım*” derken (s.1), İlker “ *Bu uygulamaya daha fazla ilgi gösterilmeli*” (s.20) ifadesini kullanmıştır.

Ali “ *Alt yapı eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Yasal düzenlemelerin de bunun yanında yapılması lazımdır*” (s.26) ifadesi ile Milli Eğitim Bakanlığında kaynaştırma uygulamasına yönelik olarak alt yapı eksikliğinin tamamlanması ve yasal düzenlemelere ilişkin beklentisini ortaya koymuştur.

Hasan “ *İl düzeyinde velilerin ve öğrencilerin seminerlerle yetiştirilmesi gerekir. Ana baba eğitimi verilmelidir*” (s.24) ifadesi ile Milli Eğitim Bakanlığında beklentilerini veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi yönünde ifade etmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığında bir beklentisi olmadığını belirten Cemil, bu konudaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “*Kaynaştırmaya ve kaynaştırma kavramına karşıyım. O yüzden hiçbir beklentim yok*” (s.16).

4.3.2. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Okul Yönetiminden Beklentiler

Milli Eğitim Müdürlüğünde görevli olan üst düzey yöneticiler etkili kaynaştırma uygulamasına yönelik okul idaresinden beklentilerini değişik şekillerde ifade etmişlerdir.

1. Yeterli bilgi donanımına sahip olmalı
2. Uygun öğrencileri kaynaştırma uygulamasına almalı
3. Okul-aile çevre işbirliği sağlamalı
4. Kaynaştırma uygulamasına inanmalı
5. Öğretmenlere rehberlik etmeli
6. Kaynaştırma öğrencileriyle ilgilenmeli
7. Gerekli araç gereçleri sağlamalı

Bu görüşlere ait frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -6 Yöneticilerin Okul Yönetiminden Beklentilerine İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Yeterli bilgi donanımına sahip olmalı	1
2. Uygun öğrencileri kaynaştırma uygulamasına almalı	1
3. Okul-aile çevre işbirliği sağlamalı	3
4. Kaynaştırma uygulamasına inanmalı	3
5. Öğretmenlere rehberlik etmeli	1
6. Kaynaştırma öğrencileriyle ilgilenmeli	1
7. Gerekli araç gereçleri sağlamalı	1

Üst düzey yöneticilerden üç tanesi etkili kaynaştırma uygulaması için okul idaresinin kaynaştırmaya inanması gerektiğini belirtmişlerdir. Cemil, İlker ve Hasan “*okul idaresinin kaynaştırma uygulamasına inanması lazımdır*” (s.16, s.20, s.24) ifadeleriyle bu konudaki görüşlerini sunmuşlardır.

Etkili kaynaştırma uygulaması için okul yönetiminden beklenenlerden bir tanesi de okul-aile-çevre işbirliğini sağlaması yönünde olmuştur. Bu konuda Gökhan “*Veli ile okul arasında duvarların aşılması lazımdır. Her türlü desteğin sağlanması gerekmektedir*” (s.5) , Mustafa ise “*Velilerin duyarlı hale getirilmesi ve hepsinin kaynaştırmaya katkısı sağlanmalıdır*” (s.22) şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Ali okul yönetiminden beklentisini “*okul idareleri günümüzde dikey yönetim anlayışından vazgeçmeli genel tabana dayalı bir yönetim anlayışı olmalı, müşteri memnuniyeti anlayışı için okul idareleri gereken hassasiyeti göstermelidir. Okulu veliler, öğrenciler, çevre faktörleri, çalışanlar ile değerlendirerek işbirliğini sağlaması gerekmektedir*” (s.26) şeklinde ifade etmiştir.

Okul yönetiminden bir diğer beklenti yeterli bilgi donanımına sahip olması yönündedir. Bu konudaki görüşünü Ünal “*Okul yöneticisi ya da yönetici arkadaşların konu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olması gerekir*” (s.12) şeklinde ifade etmiştir.

Hikmet bu konuda “*sınıf ortamına uygun çocukların kaynaştırma eğitimine alınmasında destek vermelidir*” (s.1) ifadesiyle yöneticilerin uygun çocukları yerleştirmesini beklediğini belirtmiştir.

Bir üst düzey yönetici ise okul idaresinin kaynaştırma öğrencisiyle daha fazla ilgilenilmesi yönünde görüş belirtmiştir. Nedim bu konudaki görüşünü “*Bu çocuklarla ilgili çalışma yapılmalı. Daha fazla ilgilenilmeli.*” (s. 10) şeklinde ifade etmiştir.

Ramazan “*Özel eğitime muhtaç çocuk her yönden eğitim aracıyla desteklenmelidir. Bilgisayar, projeksiyon, oyuncak gibi araçlarla desteklenmelidir*” (s.8) ifadesi ile okul idaresinin gerekli araç gereci sağlaması gerektiğini belirtmiştir.

Okul yöneticilerinin öğretmenlere rehberlik etmesi ile ilgili olarak da bir yönetici görüş belirtmiştir. Bu konu ile ilgili olarak Hasan “*Öğretmenlere yönelik rehberlik yapabilmeli*” (s.24) ifadesini kullanmıştır.

4.3.3. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Öğretmenlerden Beklentiler

Etkili kaynaştırma uygulamasına yönelik olarak öğretmenlerden beklentiler konusunda da yöneticiler farklı görüşlerde bulunmuşlardır. Bu görüşler şu şekilde sıralanabilir:

1. Yeterli bilgi donanımına sahip olmalı,
2. Öğrenciye yardımcı olmalı,
3. Kaynaştırmaya inanmalı,
4. Kaynaştırma öğrencisine sevgiyle yaklaşmalı,
5. Kaynaştırmaya yönelik olumlu tutum sergilemeli,
6. Seviye grupları kurmalı,
7. Eğitim materyalleri kullanmalı,

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -7 Yöneticilerin Öğretmenlerden Beklentilerine İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Yeterli bilgi donanımına sahip olmalı	2
2. Öğrenciye yardımcı olmalı	3
3. Kaynaştırmaya inanmalı	3
4. Kaynaştırma öğrencisine sevgiyle yaklaşmalı	1
5. Kaynaştırmaya yönelik olumlu tutum sergilemeli	1
6. Seviye grupları kurmalı	1
7. Eğitim materyalleri kullanmalı	1

Ramazan, Hasan ve Ali “*Gelen öğrenciye yardımcı olmalı, ona uygun bilgiler vermelidirler*” (s.8, s.24, s.26) ifadeleri ile öğretmenin kaynaştırma öğrencisine gerekli yardımı vermesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Hikmet ve İlker “*Öğretmen kaynaştırmaya inanmalı, sınıfında bu tip çocukların bulunmasına fırsat veren olmalıdır*” (s.1, s.20) ifadesi ile öğretmenlerin öncelikle kaynaştırmaya inanmaları gerektiğini vurgulamışlardır. Cemil ise bu konuda “*Kaynaştırmaya inanmayan sınıf öğretmenine kaynaştırma öğrencisi verilmemeli*” (s.16) şeklinde görüş belirtmiştir.

Etkili kaynaştırma uygulaması için öğretmenlerin yeterli bilgi donanımına sahip olmasına ilişkin iki yönetici görüş bildirmiştir. Bu konuda Gökhan “*Kaynaştırma suretiyle eğitim verecek öğretmenin yeterli bilgi donanımına sahip olması gereklidir*” (s.5) ifadesini kullanırken Ünal “*Öğretmen çocuğu iyi tanımalıdır. Engelli öğrencinin diğer öğrencilerden farkını bilmesi gerekir. Bu nedenle de başta sınıf öğretmenin yetiştirilmesi gerektiğine inanıyorum*” (s.12) şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğretmenlerin kaynaştırmaya karşı olumlu tutum sergilemelerine yönelik olarak bir yönetici görüş belirtmiştir. Bu konuda Hikmet “*Sınıf öğretmenleri bu konuya sıcak bakmalıdır*” (s.1) şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğretmenlerin seviye grupları oluşturmasına yönelik olarak Hikmet “*Seviye grupları kurup bu çocukları da kendi seviyesi içinde yetiştirme fırsatı yaratmalıdırlar*” (s.1) şeklinde görüş belirtmiştir.

4.3.4. Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Ailelerden Beklentiler

Etkili kaynaştırma uygulamasına yönelik ailelerden beklentilere yönelik farklı görüşler belirtilmiştir. Bu görüşler:

1. Okul ile sürekli ilişki kurmalı,
2. Çalışma ortamı hazırlamalı ve destek vermeli,
3. Çocuğun engelini kabullenmeli,

4. Çocuğunu mutlaka okula göndermeli.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -8 Yöneticilerin Ailelerden Beklentilerine İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Okul ile sürekli ilişki kurmalı	2
2. Çalışma ortamı hazırlamalı ve destek vermeli	4
3. Çocuğun engelini kabullenmeli	5
4. Çocuğunu mutlaka okula göndermeli	3

Ailelerin öncelikle çocukların engelini kabul etmesi gerektiğine ilişkin beş yönetici görüş bildirmiştir. Hikmet, Gökhan, Ünal, Cemil ve Hasan bu konuya yönelik “Çocuğun engelini kabul etmelidirler” (s.1, s.4, s.12, s.16 ve s.24) ifadesini kullanmışlardır.

Ailelerin çalışma ortamını hazırlaması ve destek vermesine yönelik olarak altı yönetici görüş bildirmiştir. Bu konu ile ilgili olarak Gökhan “Engelli çocuklarına ellerinden geldiğince yardımcı olmalılar” (s.5) ifadesini kullanırken Mustafa ve Hasan “Çocuklarıyla birebir ilgilenmeli ve zaman ayırmalıdır” (s.22, s.24) ifadesini kullanmışlardır. Ali bu konuda şu ifadeyi kullanmıştır: “Çocuklarından özellikle sorumlu oldukları bilinciyle onlara yardımcı olmalı ve çalışma ortamlarını hazırlamaları gerekmektedir.” (s.26).

Aileler mutlaka çocuklarını okula göndermeli ile ilgili olarak Hikmet ve İlker bu konuda “Aileler çocuklarını mutlaka okula göndermelidirler” (s.1, s.20), Ramazan ise “Çocuklarında öğrenmede karşılaştıkları sorunları bilip onların eğitimlerine devam etmelerinde istekli olmalıdırlar” (s.8) ifadelerini kullanmışlardır.

İki yönetici ise ailelerin okulla iletişim kurmalarına yönelik görüş belirtmişlerdir. Mustafa “ *Zamanları olduğu müddetçe okulla bütünleşmeli, çocuğa okula bırakmakla yetinmemelidirler*” (s.22) ifadesini kullanmıştır. Ali ise bu konuda şunları ifade etmiştir :“*Okulla irtibatları sürekli olmalıdır*” (s.26).

4.4. Kaynaştırma Uygulaması Yapılan Okullarda Karşılaşılan Sorunlar

Kendileri ile görüşme yapılan il milli eğitim yöneticileri kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda karşılaşılan sorunlarla ilgili farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu görüşler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Sorun yok,
2. Kaynaştırma öğrencisini okula istememeleri,
3. Şartların uygun olmaması,
4. Bilgim yok.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -9 Yöneticilerin Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Sorun yok	2
2. Kaynaştırma öğrencisini okula istememeleri	2
3. Şartların uygun olmaması	1
4. Bilgim yok	6

Görüşme yapılan yöneticilerden altı tanesi kaynaştırma yapılan okullarda karşılaşılan sorunlarla ilgili bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Hikmet “ *İnanın bilmiyorum*” (s.2) ifadesini kullanırken, Gökhan “ *Problem olduğu muhakkaktır ama bilmiyorum*” (s.5) ifadesini kullanmıştır. Ramazan, Cemil, İlker, Mustafa ise “*Bilgim Yok*” (s.8, s.16, s.20, s.22) ifadelerini kullanarak konuya ilişkin bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Kendileriyle görüşme yapılan il milli eğitim yöneticilerinden iki tanesi ise kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda herhangi bir sorunun olmadığını belirtmişlerdir. Hasan ve Ali bu konuda “ *Bu konuda problem gelmedi*” (s.24, s.25) şeklinde ifade kullanmışlardır.

Nedim ve Ünal “*Bunu önemsemiyorlar bizden alın diyorlar*” (s.10) ifadesiyle okul yönetiminin kaynaştırma öğrencisini istemediğini belirtmişleridir.

Bir yönetici ise “*Şartlar elverişli değil*” (Ali, s.26) ifadesi ile şartların uygun olmamasını kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorun olarak ifade etmiştir.

4.5. Kaynaştırma Uygulamasının Yararları

Kaynaştırma uygulamasının yararları 4 alt temada incelenmiştir. Bu alt temalar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Kaynaştırma uygulamasının engelli öğrencilere yararları,
2. Kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilere yararları,
3. Kaynaştırma uygulamasının sınıf öğretmenine yararları,
4. Kaynaştırma uygulamasının ailelere yararları.

4.5.1. Kaynaştırma Uygulamasının Özel Gereksinimli Öğrencilere Yararları

Kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrencilere yararlarına yönelik il milli eğitim yöneticileri farklı görüşler sunmuşlardır. Bu görüşler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

1. Moral sağlar,
2. Eğitim alma hakkı bilincine varır,
3. Uygun davranışlar sergilemesini sağlar,
4. Sosyalleşmesini sağlar,
5. Yararı olduğuna inanmıyorum.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo-10 Yöneticilerin Kaynaştırmanın Özel Gereksinimli Öğrencilere Yararlarına İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Moral sağlar	5
2. Eğitim alma hakkı bilincine varır	1
3. Uygun davranışlar sergilemesini sağlar	1
4. Sosyalleşmesini sağlar	1
5. Yararı olduğuna inanmıyorum	1

Kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrenciye moral sağladığına ilişkin beş yönetici görüş belirtmiştir. Ramazan “*Kaynaştırma suretiyle kendi gibi öğrencilerle aynı eğitimi aldığı için moral sağlar*” (s.8) ifadesini kullanırken, Nedim “*Ona daha fazla ilgi gösterilir. Bu da onu mutlu eder*” (s.11) ifadesiyle engelli çocuklara moral kazandırdığını ifade etmiştir. Bu konuda diğer yöneticiler de şu görüşleri belirtmişlerdir: Ünal “*İtilmişlik duygusundan kurtulur. Bu da çocuğu olumlu etkiler*” (s.14), İlker “*Özel gereksinimli öğrenci yaşlılarıyla eğitim aldığı için moral bulur*” (s.20), Mustafa “*Kendilerinin değerli olduğunu onların da diğer çocuklardan farkı olmadıklarını hissederler*” (s.22).

Ali “*Eğitim alma hakları olduğu bilincini verir*” (s.27) ifadesi ile kaynaştırmanın özel gereksinimli öğrencinin eğitim alma hakkı bilincine varması açısından yararlı olduğunu vurgulamıştır.

Kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrenciye uygun davranış kazandırma yönündeki yararı konusunda bir yönetici görüş belirtmiştir. Bu konuda Hasan “*Normal öğrenci gibi davranmasına fayda sağlar*” (s.24) ifadesini kullanmıştır.

Kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrencinin sosyalleşmesine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Bu konuda Hikmet “*Öğrencinin sosyalleşmesi, toplum içinde faydalı verimli bir insana dönüşmek için zorunlu olan o eğitimi alması gerekir*” (s.2) ifadesini kullanmıştır.

Bir yönetici de kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrenciye bir faydasının olmadığını vurgulamıştır. Bu konuda Cemil “*Sağlıklı çocuklarla normal sınıf düzeni içinde özel gereksinimli çocukların kaynaştırma eğitimi alacağına inanmıyorum*” (s.16) şeklinde görüş belirtmiştir.

4.5.2. Kaynaştırma Uygulamasının Normal Öğrencilere Yararları

Kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilere yararları ile ilgili il milli eğitim yöneticileri aşağıdaki görüşleri bildirmişlerdir.

1. Moral verir,
2. Yardımlaşma ve paylaşma becerilerini geliştirir,
3. Empati becerisini geliştirir,
4. Diğer öğrencilerin eğitimini engeller.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -11 Yöneticilerin Kaynaştırmanın Normal Öğrencilere Yararlarına İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Moral verir	5
2. Yardımlaşma ve paylaşma becerilerini geliştirir	3
3. Empati becerisini geliştirir	1
4. Diğer öğrencilerin eğitimini engeller	1

Kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilere moral vermesi açısından yararı olduğunu beş yönetici ifade etmiştir. Bu konuda yöneticilerin görüşleri şu şekildedir: Hikmet “*Öğrenci durumunu görüp kendisini değerlendirme fırsatı yakalayacaktır. Böylece moral bulacaktır*” (s.2), Gökhan “*Çocuk kendi yerini görür ve moral bulur*” (s.5), Cemil “*Şükür duygusu gelişir çocuk moral bulur*” (s.17), Mustafa “*İbret alacaklardır kendilerinin üstün taraflarını görerek moral bulacaklardır*” (s.22), Ali “*Sağlığın ve sağlıklı olmanın ne kadar önemli olduğunu algılar ve moral bulur*” (s.27).

Kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilerin yardımlaşma ve paylaşma becerilerini geliştirdiğine yönelik olarak üç yönetici görüş belirtmiştir. Bu konuda Hikmet “*arkadaşına yardımcı olma ve paylaşma becerileri gelişir*” (s.2) ifadesini kullanırken, Nedim “*Onlara baktıklarında onlara karşı acımaları onlara yardım etmeleri gerektiği düşüncesini yaratır*” (s.11) şeklinde ifade kullanmıştır. İlker ise “*Normal öğrenciler paylaşmayı ve yardımlaşmayı öğrenir*” (s.20) şeklinde görüş belirtmiştir.

İki yönetici de kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilerde empati duygusunu geliştireceğini vurgulamışlardır. Ünal “*Normalleri bu tür engellerin kendilerinde de olabileceği duygusuna yöneltir*” (s.14) ifadesini kullanmıştır.

Kaynaştırma uygulamasının diğer öğrencilerin eğitimi engellediğini düşünen Ramazan bu konuda “*Aynı sınıfta özel eğitime muhtaç kaynaştırma öğrencisi varsa normal öğrencilerin eğitimini engellediğini düşünüyorum*” (s.9) ifadesini kullanmıştır.

4.5.3. Kaynaştırma Uygulamasının Sınıf Öğretmenine Yararları

Kaynaştırma uygulamasının sınıf öğretmenlerine yararları konusunda il milli eğitim yöneticileri beş farklı görüş bildirmişlerdir. Bu görüşler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Bireysel farklılıklara göre öğretim yapmalarını sağlar,
2. Daha korumacı olmalarını sağlar,

3. Kendilerini yenilemelerini sağlar,
4. Normal çocuklarla çalışmalarına etki eder,
5. Hiçbir katkı sağlamaz.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -12 Yöneticilerin Kaynaştırmanın Sınıf Öğretmenine Yararlarına İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Bireysel farklılıklara göre öğretim yapmalarını sağlar	3
2. Daha korumacı olmalarını sağlar	1
3. Kendilerini yenilemelerini sağlar	2
4. Normal çocuklarla çalışmalarına etki eder	1
5. Hiçbir katkı sağlamaz	2

Kaynaştırma uygulamasının sınıf öğretmenlerinin bireysel farklılıklara göre öğretim yapmalarında yararlı olacağı üç yönetici tarafından belirtilmiştir. Hikmet bu konuda “*Bir öğretmenin fabrikasyon öğrencisi olamaz. Her seviyeden her durumda öğrencisi yetiştirmesi gerekir. Böyle bir öğrenci karşısında nasıl öğretim yapacağını öğrenecektir*” (s.2) ifadesini kullanırken, Gökhan “*Sınıf seviyesini tanıyıp sınıf seviyesindeki öğrenci düzeylerine göre bir öğretim programı uygulaması gerekir*” (s.6) şeklinde görüş belirtmiştir. Yine bu konuda Ünal “*Sınıf öğretmeni öğrencilerinin farklılıklarını gözlemleyip engelli öğrencisine neler yapabileceğini öğrenebilir*” (s.14) ifadesini kullanmıştır.

İlker “*Sınıf öğretmeni kendini yeniler. Zorunlu bir çalışma olduğunun farkına varır*” (s.20). Mustafa “*Engelli öğrencilerin normal öğrenciler arasında olması öğretmene olumlu katkı sağlayacaktır. Öğretmen kendini yetiştirecektir*” (s.22) ifadeleriyle kaynaştırma uygulamasının öğretmenin kendisini yenilemesinde yarar sağlayacağını vurgulamaktadırlar.

İki yönetici de kaynaştırma uygulamasının sınıf öğretmenine hiçbir katkı sağlamayacağını belirtmiştir. Bu konuda Ramazan ve Cemil “*Bence hiçbir katkı sağlamaz*” (s.9, s.18) şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Nedim “*Sınıf öğretmeni daha korumacı olur*” (s.11) ifadesiyle kaynaştırma uygulamasının sınıf öğretmenin daha korumacı olmasına yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Hasan “*Normal öğrencilerle çalışmalarında daha dikkatli davranırlar*” (s.24) ifadesi ile kaynaştırma uygulamasının öğretmenler açısından diğer öğrencilerle çalışmalarını etkileyeceğini belirtmiştir.

4.5.4. Kaynaştırma Uygulamasının Ailelere Yararları

Kaynaştırma uygulamasının ailelere yararları konusunda yöneticiler üç farklı görüş bildirmişlerdir. Bu görüşler:

1. Moral kazanırlar,
2. Çocukların eğitimi için fırsat sağlamış olurlar,
3. Aileye katkısı yok.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -13 Yöneticilerin Kaynaştırmanın Ailelere Yararlarına İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Moral kazanırlar	6
2. Çocukların eğitimi için fırsat sağlamış olurlar	1
3. Aileye katkısı yok	1

Kaynaştırma uygulamasının ailelere moral kazandırmasına yönelik olarak altı yönetici görüş belirtmiştir. Bu konuda yöneticiler şu ifadeleri kullanmışlardır: Hikmet “*Engelli öğrencinin ailesi çocuğu yetişeceği için mutlu olup moral bulacaktır*” (s.2), Gökhan “*Çocuklarının yapabileceklerini görmeleri onlara mutluluk verecektir*” (s.6), Nedim “*Bu çocuklarının yalnız bırakılmadığını hisseder*” (s.11), Ünal “*Çocuğunun bir şeyler yapabilme ve diğer öğrencilerle kaynaşarak sosyal etkinliklere katılmasını gördüğünde umutsuzlukları ortadan kalkar*” (s.14), İlker “*Aileler çocukları eğitildiği ve topluma kazandırıldığı için mutlu olurlar*” (s.20), Ali “*Aileler çocukları normal öğrencilerle eğitim gördüğü için mutlu oluyorlar*” (s.27).

Mustafa “*Aileler çocuklarına birebir eğitim veremedikleri için fırsat yakalamış olurlar*” (s.23) ifadesi ile kaynaştırma uygulamasıyla çocuklarının eğitimi için fırsat sağlandığını vurgulamaktadır.

Kaynaştırma uygulamasının aileye hiçbir katkısı olmadığını belirten Cemil bu konuda şu ifadeyi kullanmıştır: “*Aileye katkısı yok*” (s.18).

4.6. Müdür ve Öğretmenleri Hazırlamak İçin Düzenlenen Etkinlikler

Milli Eğitim Müdürlüğünce, müdür ve öğretmenleri kaynaştırma uygulamasına hazırlamak için düzenlenen etkinliklere ilişkin olarak il milli eğitim yöneticilerinin görüşleri dört grupta toplanmaktadır. Bunlar:

1. Hizmet içi etkinlikler,
2. Seminerler,
3. RAM tarafından hazırlanan bilgi notları,
4. Bilgim yok.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -14 Yöneticilerin Müdür ve Öğretmenleri Hazırlamak İçin Düzenlenen Etkinliklere İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. Hizmet içi etkinlikler	6
2. Seminerler	1
3. RAM tarafından hazırlanan bilgi notları	1
4. Bilgim yok	1

İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından müdür ve öğretmenleri hazırlamak için Bakanlık tarafından hazırlanan hizmet içi etkinliklerin olduğunu ifade eden altı yönetici bulunmaktadır. Bu konuda Hikmet, Gökhan, Nedim, İlker, Mustafa ve Hasan “*Hizmet içi eğitim merkezinin kaynaştırma eğitimine yönelik seminerleri var. Orada ilgili okulların ilgili öğretmenleri, ilgili yönetmelikler doğrultusunda yetişiyorlar*” (s.3, s.6, s.11, s.20,s.23, s.25) şeklinde görüş bildirmişleridir.

Nedim “*Kendi çapımızda seminerler var. Bunlarla yetiniliyor. Fazlalaştırmak lazım*” (s.11) ifadesi ile öğretmen ve müdürlerin hazırlanmasına yönelik olarak seminerlerin düzenlendiğini belirtmiştir.

Ünal “*Sadece rehberlik araştırma merkezleri tarafından hazırlanan bilgi notlarını bu tip eğitim veren okullara dağıttık ve takip altına aldık*” (s.14) ifadesi ile kaynaştırma konusunda müdür ve öğretmenleri hazırlamak için bilgi notlarının verildiğini belirtmiştir.

Bir yönetici de bu konuda bilgisi olmadığını belirtmiştir. Bu konudaki ifadesi şu şekildedir: Ali “*Bilgim yok*” (s.27).

4.7. Okullardaki Kaynaştırma Uygulamasının Yürütülme Şekilleri

Okullardaki kaynaştırma uygulamasının yürütülme şekilleri konusuna ilişkin olarak üç farklı görüş sunulmuştur. Bu görüşler şunlardır:

1. RAM'ların yönlendirmesiyle,
2. Özel alt sınıflar aracılığıyla,
3. Bilgim yok.

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır

Tablo -15 Yöneticilerin Kaynaştırma Uygulamasının Yürütülme Şekillerine İlişkin Görüşleri

Madde	Frekans
1. RAM'ların yönlendirmesiyle	4
2. Özel alt sınıflar aracılığıyla	1
3. Bilgim yok	1

Okullardaki kaynaştırma uygulamasının nasıl yürütüldüğüne ilişkin olarak Gökhan, Ünal, İlker, Hasan “*RAM ların yönlendirmesiyle uygulamaya devam ediliyor*” (s.6, s.14, s.20, s.25) ifadesini kullanmışlardır.

Bir yönetici de (Ali, s.27) kaynaştırma uygulamasının özel alt sınıflar aracılığıyla yapıldığını belirtmiştir. Bir yönetici de (Mustafa, s.24) bu konuda bilgisi olmadığını belirtmiştir.

4.8. Kaynaştırma Uygulaması Başlatılacak Bir Okul İçin Öneriler

Kaynaştırma uygulaması başlatılacak bir okul için İl milli eğitim yöneticileri altı öneri sunmuşlardır. Bunlar:

1. Kaynaştırmada görev alacaklar bilgilendirilmeli,

2. Fiziksel düzenleme ve donanım sağlanmalı,
3. Yöneticiler bilgili olmalı,
4. Empati kurulabilmeli,
5. Öğretmenlere destek sunulmalı,
6. Özel program hazırlanmalı,

Bu konuya ilişkin görüşlerin kaç yönetici tarafından verildiğine ilişkin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo -16 Yöneticilerin Kaynaştırma Uygulaması Başlatılacak Bir Okul İçin Önerileri

Madde	Frekans
1. Kaynaştırmada görev alacaklar bilgilendirilmeli	7
2. Fiziksel düzenleme ve donanım sağlanmalı	3
3. Yöneticiler bilgili olmalı	1
4. Empati kurulabilmeli	1
5. Öğretmenlere destek sunulmalı	1
6. Özel program hazırlanmalı	1

Kaynaştırma uygulaması başlatılacak bir okul için yöneticiler kaynaştırmada görev alacakların bilgilendirilmesi gerektiğini önermişlerdir. Bu konuda yedi yönetici görüş sunmuştur. Yöneticilerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir: Gökhan, Ramazan, Nedim, Ünal, Mustafa, Hasan ve Ali *“Bu konuda çalışacak kişilerin seminerlerle eğitilmesi gerekir”* (s.6, s.9, s.11, s.15, s.23, s.25, s.27).

Kaynaştırma uygulaması başlatılacak bir okul için fiziksel düzenleme ve donanımın sağlanması gerektiği yönünde üç yönetici görüş bildirmişlerdir. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir: Hikmet *“Çocuğun eğitimini kolaylaştırıcı donanımın sağlanmasının önemli olduğunu vurgulardım”* (s.3), İlker *“Donanımın tam olmasını önerirdim, teçhizatların tam olmasını önerirdim”* (s.20), Ali *“Bu öğrencilere yönelik alt*

yapı eksikliklerini gidermelerini onların her türlü gereksinimlerini karşılayacak şekilde okulu dizayn etmelerini önerirdim” (s.27).

Hikmet “Yöneticinin kaynaştırma eğitiminin bilincinde olacak düzeyde bilgili, destekleyici ve motive edici bir yönetici olmasını ve o şekilde görevlendirilmesini isterdim” (s.3) ifadesi ile yöneticilerin kaynaştırma uygulamasında bilgili olması gerektiğini vurgulamıştır.

Kaynaştırma uygulaması başlatılacak bir okul için empati kurabilme becerisine sahip olması gerektiğine dair Cemil şu ifadeleri kullanmıştır: “Kendilerini böyle bir sorunla karşı karşıya kalmış anne baba gibi hissetmelerini önerirdim” (s. 19).

İlker “Öğretmenlerin desteklenmesini önerirdim.” (s.20) ifadesini kullanarak öğretmenlere sunulması gereken destek hizmetleri vurgulamıştır.

İlker bu cümlenin devamında “...Özel programlar hazırlamalarını önerirdim” (s.20) ifadesi ile de bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması gerektiğini belirtmiştir.

Kaynaştırma uygulamasına yönelik olarak iki yönetici öğretmenlerin eğitilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu konuda Gökhan “Öğretmenleri eğitimden geçirmeliyiz” (s.6) ifadesini kullanırken, Ali “Gerek yönetici gerekse öğretmenler gerekli bilgilerle donatılmalı” (s.27) şeklinde görüş sunmuştur.

Kaynaştırma uygulamasına ilişkin olarak iki yönetici de ailelerin eğitilmesi gerektiğini belirtmişleridir. Bu konuya ilişkin görüşler şu şekildedir: Gökhan “özel eğitime muhtaç öğrencilerin ailelerinin sıkıntıları var o nedenle ailelerin eğitilmesi gerekir” (s.6), Ali “veli gerekli bilgilerle donatılmalı” (s.27).

Kaynaştırma uygulamasında kaynaştırmaya inanmanın önemini iki yönetici vurgulamıştır. Nedim “Gerek bakanlık, gerek okul müdürleri düzeyinde olsun kaynaştırmanın önemine ve faydasına inanmamız gerekir. Bu işin ciddiyetine varıp

ciddi boyutta ele almak lazımdır” (s.11) ifadesini kullanmıştır. İlker ise “*Kaynaştırma olmalıdır. Herkesin buna inanması gerekmektedir*” (s.21) şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Hikmet “*Bunların yetiştirilmesi için yasal düzenlemelerimiz önemsenmelidir*” (s.3) ifadesi ile varolan yasaların uygulanması ve önemsenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Okulların alt yapı düzenlemelerinin sağlanmasına ilişkin olarak Gökhan “*Engellilerin çok olduğu bir ülkeyiz. Okulları donanımlı yapmalıyız*” (s.6) ifadesini kullanarak fiziki düzenlemelerin önemini vurgulamaktadır.

Kaynaştırma uygulamasının özel eğitim yürütülen okullarda yürütülmesine ilişkin Ramazan “*Kaynaştırma eğitimi için özel eğitim uygulayan okulların bünyesine alınması ve buralarda öğrencilerin yetiştirilmesi gerekmektedir*” (s.9) şeklinde görüş belirtmiştir.

Mustafa “*Gerek ilde gerekse Türkiye’de bu alanda verilen eğitimin kalitesinin daha da artırılması için Bakanlık olarak daha iyi strateji ve politikalar belirlenmelidir*” (s.23) ifadesi ile uygun politika ve stratejilerin önemini belirtmiştir.

Bir yönetici de şu ifadeyi kullanmıştır: “*Kaynaştırmaya kesinlikle karşıyım çünkü bunu kestirme göreve benzetiyorum*” (Cemil ,s.19).

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, bulgulardaki tema ve alt temaların tartışması ve literatürle karşılaştırmaları yer almaktadır.

Görüşme yapılan ili milli eğitim yöneticilerinin çoğu kaynaştırma uygulamasına ilişkin yasal düzenlemeleri yeterli bulduklarını belirtmiştir. Eğitim politikalarına ilişkin yasal düzenlemelerin yeterliliği, hak ve sorumluluklar belirterek ve uygulamaların nasıl yürütüleceğine yönelik yol gösterdiğinden dolayı önemlidir. Özel gereksinimli çocukların eğitsel gereksinimlerinin karşılanması, eğitim politikasının uygulamaya konulması ve politikanın nasıl yorumlandığına bağlıdır. Araştırmanın bulgularında yöneticilerin görüşleri özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel gereksinimleri için düzenlemeleri yeterli gördüklerini göstermektedir. Ancak politika ve uygulamaların yorumlanma şekli yöneticilere göre de farklılaşmaktadır. Bines'e göre (1994), yöneticilerin olumlu tutum, anlayış ve inanca sahip olmaları, bu çocukların ihtiyaç ve engel durumlarına göre daha iyi fırsatları sunma durumlarını olumlu düzeyde etkileyecektir (Sarı, 2000). Görüşme yapılan ili milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin diğer sorulara verdikleri yanıtlar yöneticilerin kaynaştırma uygulaması uygulamasına yönelik olumlu tutum ve inanca sahip olmadıklarını düşündürmektedir. Bu durumda yasal düzenlemeler yeterli görülse bile olumsuz tutumlar yasaların yorumlamasını ve uygulamasını etkileyeceğinden etkili bir kaynaştırma uygulaması uygulamasının yürütülmesini güçleştirebilir.

Kaynaştırma uygulamasına alınacak engel türlerine ilişkin ili milli eğitim yöneticilerinin görüşleri farklılık göstermektedir. Bütün engelli öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına alınmasına yönelik görüşlerin sayısı fazla olmasıyla beraber ortopedik engelli öğrenciler ile öğrenme yetersizliği gösteren öğrencilerin kaynaştırmaya öncelikli olarak alınmasına uygulamasına alınmasına ilişkin görüşler de

ifade edilmektedir. Bu bulgu Yıkımış ve Sazak Pınar'ın (2005) yaptığı çalışmanın bulguları ile çelişmektedir. İlköğretim okulu müdürlerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüşlerinin belirlendiği çalışmada müdürler bütün öğrencilerin kaynaştırılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Zihin engelli, görme engelli ve işitme engelli öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına alınmasına ilişkin az sayıda yönetici görüş belirtmişlerdir. Özel gereksinimli öğrencilerin engel türü ve özelliklerine uygun eğitim kurum ve programlarına yerleştirilmesinde İli milli eğitim yöneticilerine önemli görevler düşmektedir (MEB, 2000). Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu içerisinde yer alan yöneticilerin eğitim öğretim kurumlarındaki özel eğitim hizmetlerini düzenleme, izleme ve değerlendirmeyi doğru bir şekilde yürütmeleri için engel türü ve özellikleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde kaynaştırma uygulamasına alınacak öğrenciler için ölçütler belirlenmiştir. Yöneticilerin zihin engelli, işitme ve görme engelli öğrencileri kaynaştırma uygulamasına alınacak engel türleri arasında görmemesi bu konudaki yasal düzenlemelerde de yeterli bilgi sahibi olmadıklarını gösterebilir. Bu bulgu Gözün ve Yıkımış'ın (2005) müfettişlerin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüşlerini belirledikleri araştırma bulguları ile de benzeşmektedir. Bu çalışmada müfettişlerin hiçbiri işitme ve görme engellileri kaynaştırma uygulamaları için değerlendirmeye almayıp onlar için ayrı okullar olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan ili milli eğitim yöneticileri etkili kaynaştırma uygulamasına yönelik olarak Milli Eğitim Bakanlığı'ndan çeşitli beklentilerini dile getirmişlerdir. Yöneticilerin beklentileri ayrı okullar yapılması ve özel gereksinimli çocukların eğitimi için öğretmen yetiştirilmesi konusunda yoğunlaşmaktadır. Kargın ve diğerlerinin (2003), öğretmen ve yöneticilerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmalarında okul müdürlerinin büyük çoğunluğunun yeterli bilgiye sahip eleman olmamasının kaynaştırma öğrencisi gelmeden önce ortam, öğretmen ve diğer öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına hazırlanmadıklarını belirtmişleridir. Bu bulgu araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Kaynaştırma uygulaması verilecek olan destek özel eğitim hizmetleri ile başarıya ulaşabilecektir. Destek özel eğitim hizmetlerinin verilmesi için de yeterli sayıda özel eğitim öğretmenin sağlanması gereklidir. Ancak yöneticilerin

kaynaştırma uygulaması için ayrı okullar yapılması konusundaki beklentisi kaynaştırma uygulamasının felsefesi ile çelişmektedir. Fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak okul ortamı hazır olan her okulda kaynaştırma uygulaması yapılabilir. Kaynaştırma uygulaması için ayrı okullar yapılması bütünleştirmeyi değil ayrıştırmayı öne süren bir yaklaşımdır. Gözün ve Yıkılmış (2005) ilköğretim müfettişlerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüşlerini belirledikleri çalışmanın bulguları da araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Müfettişler de daha çok özel gereksinimli öğrencilere yönelik ayrı okullar açılması gerektiğine yönelik görüş belirtmişlerdir. Araştırmadaki diğer bulgular yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin bilgilendirilmesine ilişkin olmuştur. Bir yöneticinin kaynaştırma uygulamasına yönelik hiçbir beklentisinin olmadığını belirtmesi de önemli bir bulgudur. Bu yönetici kaynaştırma uygulamasına inanmadığını da açıkça ifade ederek bu konudaki olumsuz görüşünü belirtmiştir. Kaynaştırma uygulamasına yönelik bu tür olumsuz görüşler kaynaştırma uygulamasının başarılı bir şekilde yürütülmesini engelleyecektir.

Görüşme yapılan il milli eğitim yöneticilerinin okul yönetiminden olan beklentilerini de dile getirmişlerdir. Bu konudaki beklentilerin çoğu okul yönetiminin kaynaştırma uygulamalarına inanmaları ve okul-aile-çevre işbirliğinin sağlanmasına yöneliktir. Kaynaştırma uygulamasının başarılı bir şekilde uygulanmasındaki en önemli ön koşullardan biri kaynaştırma uygulamasına inanmaktır. Batu'nun (2000) özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüş ve önerilerini belirlediği çalışmasında öğretmenlerin genelde okul yönetiminin kaynaştırma uygulamasına olumlu bakmasının öğretmenlere de yansıdığını belirlemiştir. Gözün ve Yıkılmış'ın (2005) müfettişlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüş ve önerilerini belirledikleri çalışmalarında da müfettişlerin okul yönetimini kaynaştırma uygulamasının gereğine ve önemine inanması gerektiğini belirtmeleri araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Kaynaştırma uygulaması bir ekip işidir. Okul ve ailenin bu ekip içerisindeki işbirliği de kaynaştırma uygulamasının başarısı için önemlidir. Yöneticilerin en çok bu konuya ilişkin görüş belirtmeleri de ilgi çekicidir. Kargın ve diğerleri (2003) kaynaştırma uygulamasına ilişkin öğretmen, yönetici ve anne babaların görüşlerini

inceledikleri çalışmada bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu çalışmada anne babaların bilgi gereksinimlerinin karşılanması ile çocuklarının eğitime daha çok katılmaları ve öğretmen ile daha fazla işbirliği yapmaları beklendiği belirtilmiştir. İl milli eğitim yöneticilerinin okul yönetiminden beklentilerine yönelik olarak yeterli bilgi donanımına sahip olması, uygun öğrencileri kaynaştırma uygulamasına alması, öğretmenlere rehberlik etmesi, gerekli araç gereci sağlama yönündeki ifadeleri bu konu ile ilgili araştırma bulgularını destekler niteliktedir .

Görüşme yapılan il milli eğitim yöneticileri, etkili kaynaştırma uygulaması için öğretmenlerden beklentilere yönelik farklı görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşler kaynaştırma uygulamasına inanma, öğrenciye yardımcı olma ve yeterli bilgi donanımına sahip olma konularında yoğunlaşmaktadır. Literatürdeki birçok çalışma da öğretmenlerin kaynaştırma uygulaması konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları gerektiğini göstermektedir (Artan ve Uyanık Balat, 2003; Avcıoğlu ve diğerleri, 2005; Batu, 2000; Gözün ve Yıkılmış, 2005; Kargın ve diğerleri, 2003; Sargın, 2002; Uysal, 2004; Uysal, 1997; Yıkılmış ve Sazak-Pınar, 2005). Bu araştırmanın bulguları literatürdeki çalışmaları desteklemektedir. Öğretmenlerin kaynaştırma uygulaması konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları kaynaştırma uygulamasına yönelik olumlu tutumlar sergilemelerinde etkili olmaktadır (Baykoç Dönmez ve diğerleri, 1997). Kaynaştırma uygulaması konusunda yapılan bilgilendirme çalışmalarının öğretmenlerin olumsuz tutumlarını değiştirdiğine ilişkin araştırma bulguları bulunmaktadır (Akçamete ve Kargın, 1994; Gözün, 2003, Kayaoğlu, 1999; Yıkılmış ve diğerleri, 1998; Yıkılmış ve diğerleri, 1997). Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına inanmaları ve istekli olmaları da kaynaştırma uygulamasının etkili olması açısından oldukça önemlidir (Uysal, 1997). Batu (2000)'in yaptığı araştırmasında da öğretmenler, kaynaştırma uygulaması konusunda gönüllü olan öğretmenlere öncelik verilmesini belirtmişlerdir. Ancak il milli eğitim yöneticilerinin öğretmenlerden beklentileri konusunda BEP hazırlanması, sınıfın hazırlanması, normal çocukların hazırlanması, uzmanlarla işbirliği ve iletişim gibi konuları belirtmemeleri dikkat çekicidir. İl milli eğitim yöneticilerinin öğretmenlerin kaynaştırma uygulaması becerilerine yönelik bu önemli unsurları ifade etmemeleri kaynaştırma uygulaması konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir.

Görüşme yapılan il milli eğitim yöneticileri etkili bir kaynaştırma uygulaması için ailelerden beklentilerini de belirtmişlerdir. Kaynaştırma uygulamasındaki ekip üyelerinden biri olan ailenin kaynaştırma uygulamasının başarılı olmasındaki katkısı önemlidir. İl milli eğitim yöneticilerinin ailelerden beklentilerinin başında ailenin çocuğun engelini kabullenmesi gelmektedir. Ailelerin çocukları hakkında gerçekçi olmaları ve engelini kabul etmeleri, çocuklarıyla ilgili beklenti düzeylerini etkilediği için çocuğun eğitimi açısından önemli olabilmektedir. Ailelerin çocuklarının özellikleri ve gelişimleri ile ilgili bilgilendirilmesi çocuklarının performansını gerçekçi olarak görmelerine olanak verebilir.

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüşlerinin belirlendiği araştırmaların çoğunda bulgular ailelerin bilgilendirilmesi gerektiğini göstermektedir (Gözün ve Yıkılmış, 2005; Uysal, 2004; Yıkılmış ve Sazak-Pınar, 2005). Ayrıca ailenin okul ile sürekli ilişki kurmasını beklediklerini ifade eden il milli eğitim yöneticileri aile katılımının önemini vurgulamaktadır. Anne babalar uygulamaların başarılı olmasında en etkili elemanlar olarak kabul edilmekte, çocuğun okul dışı performansı hakkında bilgi vermekte, eğitim programlarının evde uygulanması gereken boyutunda öğretmen rolü oynamakta ve dolayısıyla eğitimde ev okul paralelliği sağlamaktadırlar (Sucuoğlu, 1996). Temel (2000)'in yaptığı bir çalışmada öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların eğitiminde aile katılımının gerekliliğini belirtmesi, bu araştırmanın sonucuyla benzerlik gösterir durumdadır.

Görüşme yapılan il milli eğitim yöneticilerinin büyük çoğunluğu kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda karşılaşılan sorunlara yönelik olarak bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgu oldukça düşündürücüdür. Kaynaştırma uygulamalarına yönelik olarak görev ve sorumlulukları bulunan yöneticilerin bu konuda bilgilerinin olmaması kaynaştırma uygulamalarını takip etmediklerini ve gereken önemi vermediklerini göstermektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu'ndaki ekip içerisinde bulunan il milli eğitim yöneticileri il ve ilçe genelindeki özel eğitim hizmetleri ile ilgili etkinliklerin bütünlük içerisinde planlanması, eşgüdümü ve yürütülmesinden yetkili ve sorumludurlar (MEB, 2000). Ancak yöneticilerin kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara yönelik bilgilerinin olmaması bu yetki ve sorumluluklarını da

yerine getirmediğini göstermektedir. Yöneticilerin bu konuda bilgilerinin olmaması etkili bir kaynaştırma uygulamasının yürütülmesini engelleyecektir. Sorunlardan haberdar olmayan yöneticiler gerekli önlem ve düzenlemeleri sağlamada yetersiz kalabilirler. Çok az sayıda yöneticinin sorun olmadığını belirtmesi ise kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunların belirlenmesine yönelik yapılan araştırma bulgularıyla çelişmektedir (Akçamete ve Ceber, 1999; Avcıoğlu ve diğerleri, 2005; Batu, 2000; Baykoç Dönmez ve diğerleri, 1997; Diken ve Sucuoğlu, 1999; Gözün ve Yıkılmış, 2005; Metin ve Samyeli, 1997; Temel, 2000; Uysal, 2004; ; Uysal, 1997; Yıkılmış ve Pınar Sazak, 2005; Yıkılmış ve diğerleri, 2001). Bu çalışmalar kaynaştırma uygulamasında sorunlar yaşandığını göstermektedir. Bu durumun nedenlerini ise; sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulaması konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması, okulun fiziksel koşullarının uygun olmaması, sınıf öğretmenlerinin isteksiz oluşu, sınıflarındaki öğrenci sayısının fazla oluşu ve normal öğrencilerin ailelerinin isteksiz olması şeklinde belirttikleri görülmüştür.

Görüşme yapılan il milli eğitim yöneticileri kaynaştırma uygulamasının yararlarını, daha çok özel gereksinimli öğrenciye moral sağlaması şeklinde belirtmişlerdir. Yöneticilerin kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrenci için yararlı olduğunu belirten ifadeleri bu uygulamanın yararlarının farkında olmaları açısından önemlidir. Çünkü kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrenci için yararlı olduğunu düşünüyorlarsa gerekli düzenlemeleri yapmaları için yöneticileri harekete geçirebilir. Yöneticiler öğrencilerin eğitiminde yararlı olacak uygulamaları planlayarak uygulanmasını sağlayan en önemli unsurlardır. Ancak bir yöneticinin kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrencilere yararı olmadığına inanması dikkat çekici bir bulgudur. Bu bulgu kaynaştırma uygulamasına yönelik olumsuz yaklaşımın bir göstergesi olabilir. Kaynaştırma uygulamasına karşı ön yargı ve bilgisizlik, olumsuz görüşlerin nedenlerindedir.

Görüşme yapılan il milli eğitim yöneticilerinin çoğu kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilere moral vermesi yönünden yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Yöneticilerin bir kısmı da yardımlaşma, paylaşma ve empati becerilerini geliştirdiği yönünde yararları olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgular kaynaştırma

uygulamasına yönelik görüşlerin belirlendiği araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Avcıoğlu ve diğerleri, 2005; Uysal, 2004; Artan ve Uyanık Balat, 2003). Yöneticilerin kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilere de faydalı olduğunu belirtmesi kaynaştırma uygulamasının yaygınlaştırılması açısından önemlidir. Ancak bir yöneticinin kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilerin eğitimini engellemesine yönelik görüşü ise kaynaştırma uygulamasına karşı olumsuz tutumundan kaynaklanıyor olabilir. Bu tür olumsuz tutum anlayış ve inançlar kaynaştırma uygulaması konusundaki yetersiz bilgiden kaynaklanmaktadır.

Kaynaştırma uygulamasının sınıf öğretmenlerine yararları konusunda il milli eğitim yöneticileri farklı görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşler bireysel farklılıklara göre öğretim yapmaları konusunda yoğunlaşmaktadır. Kaynaştırma uygulaması sınıf öğretmenin öğretmenlik bilgi ve becerilerinin artmasına katkıda bulunur. Bu katkılardan bir tanesi de öğretimin bireyselleştirilmesini sağlamasıdır (Kırcaali – İftar, 1998; Salend, 1998). Kaynaştırma uygulamasının öğretmenlere hiçbir katkı sağlamadığını belirten bulguda dikkat çekicidir. Bu görüş yine kaynaştırma uygulamasına yönelik olumsuz tutumlardan kaynaklanabilir.

Görüşme yapılan il milli eğitim yöneticilerinin büyük çoğunluğu kaynaştırma uygulamasının ailelere moral verme yönünde yararı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu yöneticilerin kaynaştırma uygulamasının ailelere de yararı olduğunu farkında olduklarını göstermektedir.

Bir yöneticinin kaynaştırma uygulamasının aileye hiçbir katkısının olmadığını belirtmesi önemli bir bulgudur. Bu bulgu kaynaştırma uygulamasına yönelik bilgi eksikliğinden kaynaklı olumsuz görüşünün bir göstergesidir.

İl milli eğitim yöneticilerinin çoğu müdür ve öğretmenleri kaynaştırma uygulamasına hazırlamak için hizmet içi etkinlikler düzenlendiğini belirtmişlerdir. Kaynaştırma uygulamasının başarısı ve yaygınlaşmasında öğretmenlerin olumsuz tutumlarının değiştirilmesindeki yollardan bir tanesi de hizmet içi eğitim programlarıdır.

Hizmet içi eğitim, kaynaştırma uygulamasında başarılı olmak için gerekli olan becerilerin kazanılmasına karşı olumlu tutumun artırılmasında etkilidir. Öğretmenlere özel gereksinimli çocuklarla çalışırken gereksinim duydukları alanlarda bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlayan hizmet içi eğitim programlarının iyi düzenlenmiş olması bu programların etkililiğini arttırmaktadır. Bu programlar aracılığıyla öğretmenler ve müdürler özel gereksinimli çocuklar hakkında bilgilendirme, bakış açısı geliştirme, daha gerçekçi beklentiler oluşturma olanağı elde edebileceklerdir (Kayaoğlu, 1999). İl milli eğitim yöneticileri seminerler ve Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından hazırlanan bilgi notlarını da müdür ve öğretmenleri hazırlamak için düzenlenen etkinlikler olarak belirtmişlerdir. Bir yöneticinin bu konuda bilgisinin olmadığını belirtmesi dikkat çekicidir. Bu bulgu, kaynaştırma uygulamasını önemsemediğinin, bu konuya önemsiz baktığının bir göstergesi olarak algılanabilir.

İl milli eğitim yöneticileri okullardaki kaynaştırma uygulamalarının daha çok rehberlik araştırma merkezlerinin yönlendirmesiyle yürütüldüğünü belirtmişlerdir. Bir yönetici de özel alt sınıflar aracılığıyla yürütüldüğünü ifade etmiştir. Bu bulgular il milli eğitim yöneticilerinin bu konudaki bilgisizliklerini ortaya koymaktadır. Özel alt sınıflar özel gereksinimli öğrencilerin yerleştirildiği eğitim ortamlarından bir tanesidir. Ancak kaynaştırma uygulaması ve özel alt sınıf ortamı farklı uygulamalardır. Rehberlik Araştırma Merkezi eğitsel tanılama ve değerlendirme görevini yerine getirmektedir. Ancak bu kaynaştırma uygulamalarını yürütülmesine ilişkin tek başına yeterli değildir. Hiçbir yönetici kaynaştırma uygulaması için yapılan hazırlık etkinlikleri ve düzenlemelerden bahsetmemiştir. Destek özel eğitim hizmetlerinden söz edilmemesinin yanı sıra bir yöneticinin de hiç bilgisi olmadığını belirtmesi dikkat çekici olarak görülmektedir.

Kaynaştırma uygulaması başlatılacak bir okul için il milli eğitim yöneticileri çoğunlukla kaynaştırma uygulamasında görev alacakların bilgilendirilmesi yönünde öneriler sunmuşlardır. Kaynaştırma uygulamasına yönelik öğretmen ve yöneticilerin görüşlerini inceleyen araştırmaların bulguları bu bulgu ile benzerlik göstermektedir. Araştırmaların bulguları öğretmenlerin ve yöneticilerin bu konuda bilgilendirilmesi fiziksel düzenleme ve donanımın sağlanması gerektiğini göstermektedir (Avcıoğlu ve

diğerleri, 2005; Batu, 2000; Gözün ve Yıkmiş, 2005; Uysal, 2004; Uysal, 1997; Yıkmiş ve Sazak Pınar, 2005). Araştırmanın bulgularında bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ve destek özel eğitim hizmeti sunulmasına yönelik sadece bir yöneticinin görüş belirtmesi kaynaştırma uygulamasının başarılı yürütülmesi için gerekli olan etmenler konusunda çoğu yöneticinin yeterli bilgiye sahip olmadığı izlenimi vermektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

Yapılan bu çalışma ile, il milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

Çalışmada 10 il milli eğitim yöneticisi ile görüşme yapılmıştır. Verilerin toplanması, niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yapılırken il milli eğitim yöneticilerine sekiz soru sorulmuştur. Görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtlarının yazıya dökümü gerçekleştirilmiştir. Tüm veriler okunarak verilerin bir bütün olarak görülmesi sağlanmış ve olası kategoriler çıkarılmıştır. Sonra kodlama dosyalarından temalar oluşturulmuştur. Daha sonra üst düzey yöneticilerin konuşmalarından alıntılar yapılarak veriler düzenlenmiştir. Bu işlem yapılarak elde edilen başlıklar araştırmanın temalarını, alt başlıklar ise alt temalarını oluşturmuştur.

Elde edilen bulgular, il milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamaları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermiştir.

Görüşme yapılan il milli eğitim yöneticilerinin çoğu kaynaştırmaya ilişkin yasal düzenlemeleri yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Kaynaştırmaya alınacak engel türlerine ilişkin il milli eğitim yöneticilerinin görüşleri farklılık göstermektedir. Bütün özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına alınmasına yönelik görüşlerin sayısı fazla olmakla beraber sadece

ortopedik özel gereksinimli öğrenciler ve öğrenme yetersizliği gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına alınmasına ilişkin görüşler de belirtilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan il milli eğitim yöneticileri etkili kaynaştırma uygulamasına yönelik olarak Milli Eğitim Bakanlığı'ndan çeşitli beklentilerini dile getirmişlerdir. Yöneticilerin beklentileri ayrı okullar yapılması ve özel gereksinimli çocukların eğitimi için öğretmen yetiştirilmesi konusunda yoğunlaşmaktadır.

İl milli eğitim yöneticileri okul yönetiminden olan beklentilerini de dile getirmişlerdir. Bu konudaki beklentilerin çoğu okul yönetiminin kaynaştırma uygulamalarına inanmaları ve okul-aile-çevre işbirliğinin sağlanmasına yöneliktir.

İl milli eğitim yöneticileri etkili kaynaştırma uygulaması için öğretmenlerden beklentilere yönelik farklı görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşler kaynaştırmaya inanma, öğrenciye yardımcı olma ve yeterli bilgi donanımına sahip olma konularında yoğunlaşmaktadır.

İl milli eğitim yöneticilerinin ailelerden beklentilerinin başında ailenin çocuğun engelinin kabullenmesi gelmektedir.

İl milli eğitim yöneticilerinin büyük çoğunluğu kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda karşılaşılan sorunlara yönelik olarak bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir.

İl milli eğitim yöneticileri kaynaştırma uygulamasının özel gereksinimli öğrencilere moral sağladığını belirtmişlerdir.

İl milli eğitim yöneticilerinin çoğu kaynaştırma uygulamasının normal öğrencilere moral verdiğini belirtmişlerdir.

Kaynaştırma uygulamasının sınıf öğretmenlerine yararları konusunda il milli eğitim yöneticileri farklı görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşler bireysel farklılıklara göre öğretim yapmaları konusunda yoğunlaşmaktadır.

İl milli eğitim yöneticilerinin büyük çoğunluğu kaynaştırmanın ailelere moral verdiğini belirtmişlerdir.

İl milli eğitim yöneticilerinin çoğu müdür ve öğretmenleri kaynaştırma uygulamasına hazırlamak için hizmet içi etkinlikler düzenlendiğini belirtmişlerdir.

İl milli eğitim yöneticileri okullardaki kaynaştırma uygulamalarının daha çok Rehberlik Araştırma Merkezlerinin yönlendirmesiyle yürütüldüğünü belirtmişlerdir.

Kaynaştırma uygulaması başlatılacak bir okul için il milli eğitim yöneticileri çoğunlukla kaynaştırmada görev alacakların bilgilendirilmesi yönünde öneriler sunmuşlardır.

6.2. ÖNERİLER

Araştırma planlanıp, sonuçlandırılmasına kadar geçen süre içinde karşılaşılan sorunlar ve ilgili literatür incelemeleri göz önüne alındığında konuya ilişkin ileride yapılacak araştırmalara ve uygulamalara yönelik şu öneriler getirilebilir;

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Milli Eğitim Bakanlığınca illerdeki üst düzey yöneticilere kaynaştırma uygulamasına yönelik hizmet içi eğitim verilebilir.
2. İllerdeki Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunda özel eğitim alanında yüksek lisans yapmış veya hizmet içi eğitim almış yöneticiler görevlendirilebilir.
3. Milli Eğitim Bakanlığınca illerdeki yöneticiler için kaynaştırma uygulamasının nasıl yürütüleceğine ilişkin bilgilendirme cd ve kitapçıkları hazırlanabilir.
4. İllerdeki kaynaştırma uygulamasının uygun bir şekilde yürütülüp yürütülmediğine ilişkin Milli Eğitim Bakanlığınca denetlemeler yapılabilir.

6.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırmanın daha genellenebilir olması için çalışma daha fazla ilin yer aldığı il milli eğitim yöneticileriyle yapılabilir.

2. İl milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin tutumları incelenebilir.

3. İl milli eğitim yöneticileri, okul yöneticileri, öğretmenler ve ailelerin kaynaştırma uygulamasına yönelik görüş ve beklentileri karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

4. İl milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamasına yönelik bilgilendirme programı uygulandıktan sonra ve bilgilendirme programı uygulanmadan önce kaynaştırmaya yönelik tutumları karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Akçamete, G. **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi.** Ankara: Özkan Matbaacılık Sanayi, 1997.

Akçamete, G., Kargın, T. Hizmetiçi Eğitim Programının Öğretmenlerin İşitme Özel Gereksinimlilere Yönelik Tutumlarına Etkisi. **Özel Eğitim Dergisi**, 1 (4), 13-19, 1994.

Akçamete, G., Ceber, H. Kaynaştırılmış sınıflardaki İşitme Engelli ve İşiten Öğrencilerin Sosyometrik Statülerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. **Özel Eğitim Dergisi**, 2 (3), 64-74, 1999.

Allan, J., Sproul, G. **Mainstreaming Readings and Activities for Counsellors and Teachers.** University of Toronto: Guidance Centre, 1985.

Ataman, A. Kaynaştırmada Sınıf Öğretmenlerinin Roller ve Yetiştirilme Sorunları. **XI. Özel Eğitim Kongresi Bildirileri.** Konya. Eğitim Kitabevi, 2002.

Atay, M. **Özel Gereksinimli Çocukların Normal Yaşlıları ile Birlikte Eğitim Aldıkları Kaynaştırma Programlarına Karşı Öğretmen Tutumları Üzerine Bir İnceleme.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 1995.

Avcıoğlu, H., Sazak-Pınar, E., Öztürk, T. Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Kaynaştırmaya Yönelik Öğretmen ve Anne-Baba Tutumlarının İncelenmesi. **14. Ulusal Özel eğitim Kongresi Bildirileri: Özel Eğitimden Yansımalar.** Kök Yayıncılık, 2005.

Avcıoğlu, H., Eldeniz-Çetin, M., Özbey, F. Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının

İncelenmesi. **14. Ulusal Özel eğitim Kongresi Bildirileri: Özel Eğitimden Yansımalar**. Kök Yayıncılık, 2005.

Avissar, G.; Reiter, S., Leyser, Y. Principals' Views and Practices Regarding Inclusion: The Case of Israeli Elementary School Principals. **Journal of Special Needs Education**, 18(3), 355-369, 2003.

Barnett, C., Monda-Amaya, L. E. Principal's Knowledge of and Attitudes Toward Inclusion. **Remedial & Special Education**, 19 (3) 181-190, 1998.

Batu, S. E. **Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırılmaya İlişkin Görüş ve Önerileri**. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1242, 2000.

Batu, S. E. Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri. **Özel Eğitim Dergisi**, 2 (4), 35 – 45, 2000.

Batu, S. E. **Özel Eğitim 'Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri**. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. No: 756. Eskişehir: 2002.

Baykoç-Dönmez, N. **İlk Ve Orta Öğretim Kurumu Öğretmenlerinin Özel gereksinimlilere Ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgi Ve Görüşleri**. IV.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir: 1997.

Collins, L., White, P. G. Leading Inclusive Programs for All Special Education Students: A Pre-Service Training Program for Principals. Final Report. Personnel Preparation to Improve Services and Results for Children with Disabilities Projects of National Significance. U.S. Department of Education Office of Educational Research and Improvement. **ERIC ED 470381**, 2002.

Conrad, M. Inclusion and Law: A Principal's Proactive Approach. **Clearing House**, 70 (4), 207-211, 1997.

Darıca, N. "Özürlü Çocukların Eğitiminde Entegrasyonun Önemi". **I. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulan bildiri**. Ya-Pa Yayınları, İstanbul: 1992

Dean, M., Jenifer, N. "Reverse Mainstreaming a Successful Model for Interaction", **Volta Review**, 89, 27-341, 1997.

Diken, H. İ. Sınıfında Zihinsel Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Bolu: 1998.

Diler, N. Kaynaştırma Kavramı, Kaynaştırma Uygulamaları ve Etkili Kaynaştırma için Yapılması Gerekenler. **8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi**, Edirne: 1998.

Dyal, A. B., Flynt, S. W. Schools and inclusion: Principals' perceptions. **Clearing House**, 70 (1) 32- 40, 1996.

Federica, A. M., Herrold, B., Venn, J. 'Inclusion Reaches Beyond the Classroom.' **Kapa Pi Record**, 36 (4), 178-180, 2000.

Gallagher, Peggy. "Inservice: A Mandated Special Education Course and its Effects on Regular Classroom Teachers". **Teacher Education and Special Education**. 8, 1995.

Gottlieb, J., Yona, L. "Attitudes of Public School Parents Toward Mainstreaming: Changes Over a Decade", **Journal of Instructional Psychology**. 23, (4) 12-28, 1996.

Gözün, Ö. Kaynaştırmaya Yönelik Hazırlanılmış Bilgilendirme Programının Öğretmen Adaylarını Tutumlarının Değişimine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Bolu: 2003.

Gözün; Ö., Yıkılmış, N. İlköğretim Müfettişlerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüş ve Önerilerinin Belirlenmesi. **14. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri: Özel Eğitimden Yansımalar**. Kök Yayıncılık, 2005.

Hudson, F., S. Graham, M. Warner. "Mainstreaming: An Examination of the Attitudes and Needs of Regular Classroom Teachers", **Learning Disability Quarterly**, 2, 58-62, 1979.

Jenkinson, C. J. **Mainstream or Special?: Educating Students with Disabilities**. By Routledge. London: 1996.

Kırcaali- İftar, G. **Özel Eğitim 'Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri**. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. No: 561. Eskişehir: 1998.

Kuz, T. **Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumların İncelenmesi**. Ankara: T.C. Başbakanlık Özel gereksinimliler İdaresi Başkanlığı Yayınları, 2001.

Lewis, R. B., Doorlag, D. H. (**Teaching Special Students in General Education Classrooms**. Columbus, Ohio: 1987.

Mandell, C. J. ve P. S. Strain. "An Analysis of Factors Related to the Attitudes of Regular Classroom Teachers Toward Mainstreaming Mildly Handicapped Children", **Contemporary Educational Psychology**, 3, (2) 154-162, 1978.

McCoy, Kathleen M. Interest, Leadership, And Implementation: Views On The Role Of The Mainstream Principal. **Education**, 102, (2) 165- 170, 1981.

Metin, N. Anaokuluna Devam Eden 4-6 Yaş Grubundaki Çocukların Anne-Babalarının Normal Ve Özürlü Çocukların Kaynaştırıldığı Programlar Hakkındaki Düşüncelerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi **5. Mitat Enç Özel Eğitim Günleri**. Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları: 5. Ankara: 1997.

Meyer, L ., Glenn. A. ve Whelan., J. R. “Strategies for Teaching in Inclusive Settings”, **Exceptional Children**, 234-235, 1996.

Milli Eğitim Bakanlığı. **Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 2000.

Muscott, S.H. A Process for Facilitating the Appropriate Inclusion of Students with Emotional/Behavioral Disorders. **Education & Treatment of Children**. 18 (3), 369–387, 1995.

Osborne, A. G., Dimattia, P. The Least Restrictive Environment Mandate: Legal Implications. **Exceptional Children**, 61, (1) 6-14, 1994.

Öncül, N. Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. Eskişehir: 2003.

Özsoy, Y. **Türk Eğitim Sistemi ve Yönetimi**. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi yayınları no: 91, 1987.

Praisner, Cindy L. Attitudes of Elementary School Principals Toward the Inclusion of Students With Disabilities. **Exceptional Children**, 69, (2) 135-142, 2003.

Reisberg, L., R. Wolf. “Developing a Consulting Program in Special Education Implementation and Interventions”, **Focus on Exceptional Children**, 19, (3) 1-14, 1986.

- Ryndak, Diane. L. June. E. Downing, Andrea P. Morrison ve Lilly J. Williams. "Parents Perceptions of Educational Settings and Services for Children with Moderate or Severe Disabilities", **Remedial and Special Education**, 17, (2) 106-118, 1986
- Salend, S. J. *Effective Mainstreaming Creating Inclusive Classrooms*. New York. Macmillan Publishing Company, 1998.
- Samyeli, D., Metin, N. Kaynaştırma Sınıflarındaki Zihinsel Engelli Çocukların Sosyal Uyum Davranışlarının Algılanması Üzerine Bir Çalışma. **Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1, (1) 93-102, 1997.
- Sarı, H. 'An Analysis of the Policies and Provision for Children with Special Educational Needs in England and Turkey. Unpublished Doctor of Education Thesis, Oxford Brookes University Westminster Institute of Education, 2000.
- Smith, Thomas. E. C., Edward. A. Polloway, J. R. Patton ve C. A. Dowdy. **Teaching Students with Special Needs in Inclusive Settings**. Boston: Allyn and Bacon, 1995.
- Stainback, W., S. Stainback, ve G. Stefanich. "Learning Together in Inclusive Classrooms.", **Teaching Exceptional Children**, 28, (3) 14-19, 1996.
- Sucuoğlu, B. Kaynaştırma Programlarına Anne-Baba Katılımı. **Özel Eğitim Dergisi**, 2 (2) 25-43, 1996.
- Thomas, G., Walker, D., Webb, J. **The Making of the Inclusive School**. Roudlidge. New York: 1997.
- Temel, Z. F. Okul Öncesi Eğitimcilerin Engellilerin Kaynaştırılmasına İlişkin Görüşleri, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 18, 148-155, 2000.

Uysal, A. Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler. Ankara Üniversitesi **5. Mitat Enç Özel Eğitim Günleri**. Ankara: Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları, 1997.

Uysal, A. Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri. **14. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri: Özel Eğitimden Yansımalar**. Kök Yayıncılık, 2004.

Uzuner, Y. Niteliksel Araştırma Yaklaşımı. (Edit. A.A. Bir) **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1081, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 601, 1999.

Yıkılmış, A., Şahbaz, Ü., Peker, S. Hizmetiçi Eğitim Programlarının Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi. **Özel Eğitim Günleri**. Eskişehir: Karatepe Yayınları, 1997.

Yıkılmış, A., Şahbaz, Ü., Peker, S. Özel Eğitim Danışmanlığı ve Kaynaştırma Dersinin Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Dersinin Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi. **VIII. Özel Eğitim Kongresi**, Edirne, 1998.

Yıkılmış, A., Çiftçi, İ., Akbaba-Altun, S. Kaynaştırma Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin Müfettiş Yardımlarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. **Abant İzzet Bayasal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2 (4), 112-123, 2002.

Yıkılmış, A., Sazak-Pınar, E. İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kaynaştırmaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. **14. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde Sunulan Bildiri**, 2005.

Yıldırım, A., Şimşek, H. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

York, J., Terri. V., C., Macdonald, C. H., Coughy, E. "Feedback About Integrating Middle-School Student with Severe Disabilities in General Education Classes", **Exceptional Children**, 58, (3) 244-258, 1992

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Nermin YIKMIŞ
Sürekli Adresi	A.İ.B.Ü.Lojmanları Menekşe Blok.No: 14. BOLU
Doğum Yeri ve Yılı	Gerede/Bolu-1966
Yabancı Dili	İngilizce
İlköğretim	Hamzabey ilkokulu – 1977 Bolu Kız Öğretmen Lisesi -Orta-1980
Lise	Savaştepe Öğretmen Lisesi - 1983
Lisans	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih -Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü - 1987
Yüksek Lisans	
Çalışma Hayatı	1987-1988 Bolu Özel Onur Dershanesi Coğrafya Öğretmeni 1988-1994 Eskişehir Anadolu İmam hatip Lisesi Coğrafya Öğretmeni ve Müdür yardımcısı. 1994-2005 Bolu Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Coğrafya Öğretmeni ve Müdür yardımcısı. 2005 - Bolu İzzet Baysal Anadolu Lisesi Coğrafya Öğretmeni